

DE RE MILITARI 110

СПЕЦИАЛЕН БРОЙ - РАЗПРОСТРАНЯВА СЕ САМО ПО
ЕЛЕКТРОННА ПОЩА.

АПРИЛ, 2019

DE RE MILITARI

Журнал за конфликтите в Леванта и Магреб

Автори: Руслан Трад, Александър Стоянов, Венцислав Божев, Николай Марченко

Място на издаване: София, България

Дата на издаване: 04.2019

Сайт на авторите:

www.ruslantrad.com, www.historyofwars.net

Сайт на журнала:

www.remilitari.wordpress.com

Facebook страници:

<https://www.facebook.com/hystoryofwars>

<https://www.facebook.com/intidar.blog.and.news>

<https://www.facebook.com/deremilitari>

Контакти:

ruslantrad@gmail.com

klubvoennaistoria@gmail.com

v.bozhev90@gmail.com

За заявки за изготвяне на детайлни карти: klubvoennaistoria@gmail.com

ISSN 2367-9476

АВТОРИТЕ

РУСЛАН ТРАД

Журналист на свободна практика с фокус върху Близък изток и Северна Африка. Създател на първия български блог за Близък изток, Intidar, както и на организацията Форум за арабска култура. Водил е лекции за политически движения и процеси в Близкия изток в аудитории на Софийски университет, Нов български университет, Червената къща и Дипломатически институт към МВНР. Пътува често в Близкия изток, като публикува репортажи от Ливан, Югоизточна Турция, Тунис, Ирак и Сирия, а през 2014 заснема филм в Иракски Кюрдистан на фронтовите линии с „Ислямска държава“.

АЛЕКСАНДЪР СТОЯНОВ

Историк и журналист, доктор, а преди това и *magister cum laude* от Лайденския университет в Нидерландия. Отговорен редактор и създател на списание “Военна История” и съосновател на “Клуб Военна История”. Автор на множество публикации, посветени на различни проблеми от военната и политическата история на Европа и Близкия Изток. Автор на единствените подробни карти на български език, проследяващи конфликтите в Сирия, Ирак, Либия, Йемен, Нигерия, Афганистан и Сомалия.

ВЕНЦИСЛАВ БОЖЕВ

Политолог и експерт в областта на международните отношения с богат опит в анализа на европейските политически процеси, както и на динамиката на отношенията в Близкия изток и постсъветското пространство. Автор на множество материали и академични текстове по въпросната тематика. Участник в международни изследователски проекти и теренни проучвания в Близкия изток.

НИКОЛАЙ МАРЧЕНКО

Журналист на свободна практика. Репортер в сайта за разследваща журналистика „Биволъ“ с фокус върху икономически теми (енергетика, екология, транспорт, финанси и др.). Редактор на руската версия на „Биволъ“. Автор в сайта Клин Клин и в сайта Bulgaria Analytica. Бивш кореспондент на руския в. “Коммерсантъ” за България.

ПОГЛЕД ОТВЪД ГОЛАНСКИТЕ ВЪЗВИШЕНИЯ

Шеметното развитие на социалните мрежи в последните години без съмнение оказа огромно влияние върху начина, по който се водят политическите процеси. Все повече политици използват платформи като Фейсбук, Инстаграм и Туитър, за да предават послания към своите избиратели, партньори или опоненти. Един от хората, които без съмнение се възползват в огромна степен от тези възможности е американският президент Доналд Тръмп. В рамките на само едно изречение той съумя да обърне на 180 градуса дългогодишната политика на всеки един негов предшественик от последните няколко десетилетия и то по деликатен въпрос като този за статуса на стратегически важните Голански възвишения, заемащи границата между Израел, Сирия, Йордания и Ливан.

По-малко от 240 знака бяха достатъчни за Тръмп да обяви, че „*след 52 г. е време за САЩ да признае пълният израелски суверенитет над Голанските възвишения, които са от критично значение по отношение на сигурността на Израел и регионалната стабилност*“.¹ Самото фактическо признаване се случи само няколко дни по-късно чрез указ, който бе подписан в присъствието на израелския премиер Бенямин Нетаняху, посетил Вашингтон специално за случая.

Разбира се, това със сигурност не е емоционално решение, а добре обмислен ход, идващ в изключително важен момент само две седмици преди изборите за парламент в Израел, където премиерът Нетаняху ще трябва да се бори със зъби и нокти, за да запази своето лидерско място и да спечели добри позиции за партията си.

¹ President Trump: It's time to 'fully recognise' Israeli sovereignty over Golan, 21.03.2019, <https://jewishnews.timesofisrael.com/president-trump-its-time-to-fully-recognise-israeli-sovereignty-over-golan/>

Golan Heights

Голанските възвишения представляват хълмиста местност, която заема голяма площ по границата между Израел, Сирия, Йордания и Ливан. След войната от 1967 г. израелската армия окупира 2/3 от тази територия установявайки ефективен контрол над нея. Възвишенията са

от изключителна важност заради своята директна връзка с Галилейското езеро и наличието на множество водоизточници, жизненоважни за водоснабдяването на Израел, както и поради военно-стратегическото си разположение, което позволява пълен контрол над границата. Преди 1967 г. сирийската армия често използва артилерия от височините, за да обстрелва селища във вътрешността на Израел. В момента израелската армия по сходен начин има чист поглед върху цяла Югозападна Сирия, включително и столицата Дамаск, която се намира само на 60 км.

През 1981 г. правителството в Тел Авив формално анексира възвишенията чрез закон, който юридически ги присъединява към държавната територия и налага израелски суверенитет над тях. Международната общност категорично отхвърля анексията чрез резолюция 497 на Съвета за Сигурност на ООН, определяйки приетият закон като нищожен и без международноправен ефект.² Това не се оказва пречка за израелската държава, която и до днес третира анексираната територия като административна част от Северния окръг.

Въпреки всичко, казусът на няколко пъти става обект за директни и индиректни преговори между Израел и Сирия. Идеята е размяна на земя срещу мир или връщане на територия срещу споразумение за признаване на израелската държава. В крайна сметка всички опити са неуспешни, а от началото на войната в Сирия през 2011 г. проблемът остава замразен.

ИЗБОРИТЕ

Разбира се, повече от очевидно е, че целта на изявлението на Тръмп е да подпомогне премиера Нетаняху в неговата предизборна кампания. За Тръмп е важно да няма промени в премиерския кабинет, защото именно със сегашния израелски кабинет, американският президент договаря възможна сделка за Близкоизточният въпрос. При това в

² Resolution 497 (1981), [https://undocs.org/S/RES/497\(1981\)](https://undocs.org/S/RES/497(1981))

тежък и критичен момент, след като главният прокурор Авихай Манделблит заяви, че ще повдигне обвинения за корупция, измама и злоупотреба с обществено доверие по три случая. И въпреки, че самото разследване и изслушване на Нетаняху могат да се случат месеци след изборите, политическите щети върху кампанията са факт.

Освен това, името на премиера бе замесено и в скандал свързан с продажбата на немски подводници за Египет. Според изтеклите информации, които представляват основна част от кампанията на основните политически опоненти на Нетаняху в лицето на Бени Ганц, Моше Яалон и Яир Лапид, в качеството си на премиер той е притежавал дялове в американска компания на негов роднина, която е продала стомана и технологии на немската ТисенКруп, която пък от своя страна е продала подводници на египетската армия. В тази връзка Нетаняху се е облагодетелствал лично, тъй като е дал одобрение на Германия за извършването на сделката, при това без да се посъветва с тогавашния началник-щаб на израелската армия Бени Ганц и военния министър Моше Яалон.³

Дали са верни или не всички обвинения срещу Нетаняху, това едва ли ще се разбере със сигурност скоро. При всички положения обаче е сигурно, че името му не се замесва за първи път в скандал, а неговият противоречив имидж повече от всякога заплашва политическото му бъдеще. Именно в тази връзка идва и помощта на Тръмп, който за пореден път оказва подкрепа на своя съюзник. Актът на американския президент затвърждава политическият консенсус в Израел, който е обединен около идеята, че Голанските възвишения трябва да си останат израелска територия на всяка цена. Особено в контекста на иранското настъпление в Сирия и произхождащата от това пряка заплаха за сигурността на Израел. Самият Нетаняху е стоял винаги на твърда позиция по тази линия, така както и Бени Ганц и всички останали от опозицията. Разликата тук обаче идва от това, че признаването на

³ Германия не е задължена да изисква разрешение от Израел за военни сделки, но заради специалните отношения които имат двете държави, това се е случило. По правило САЩ и други израелски съюзници продават оръжие на арабски държави, само ако то е технологично по-изостанало от израелския еквивалент или ако сделката е консултирана първо с Израел.

анексията от страна на САЩ може да се отчете и представи от Нетаняху като негово постижение и резултат от топлите му съюзнически отношения с Доналд Тръмп. Дипломатически пробив, който да донесе точки за предстоящите избори.

ПО-ШИРОКАТА КАРТИНА

И докато действията на Тръмп биха могли да донесат краткосрочни позитивни резултати що се отнася до вътрешната политика на Израел и подкрепата за важен съюзник изпаднал в беда като Нетаняху, нещата може би не изглеждат точно така, ако се погледне в перспектива. Преди всичко трябва да бъде отбелязано, че едностранното американско признаване за момента не носи със себе си каквито и да е промени в международното право. ООН, международната общност и дори най-близките американски партньори от ЕС и НАТО категорично отхвърлиха решението на Тръмп. Или казано по друг начин, поне за сега и в близко бъдеще Голанските възвишения ще продължат да бъдат считани от международното право и по-голямата част от международната общност за окупирана територия.

Много важна част от целия пъзел е и позицията на арабските държави. В седмиците или месеците след изборите в Израел се очаква екипът на Джаред Къшнър да представи своя дълго подготвян план за разрешаване на израелско-палестинския конфликт и приключване на Близкоизточния мирен процес. План, който няма как да получи легитимност без подкрепата на арабските държави. А решения като това за Голанските възвишения правят тази подкрепа трудно постижима поради простата причина, че по този начин се създава впечатлението, че американците подаряват арабска земя на Израел без каквато и да е дискусия.

Не бива да бъде отхвърлена и възможната хипотеза признаването на анексията, съчетано с миналогодишното признаване на Йерусалим като израелска столица, да са използвани като разменна монета в преговорите при подготвянето на въпросният план. САЩ оказват

подкрепя в тези две направления и помагат на Нетаняху да запази позицията си, като в замяна на това израелският премиер ще направи отстъпки в полза на палестинците. Разбира се, това няма как да бъде потвърдено все още. Не и преди да бъде представен планът, който Тръмп ще очаква да бъде неговото върхово постижение като президент – „сделката на хилядолетието“.

Ироничното в случая е, че едва ли има и един арабски лидер (с изключение на Башар Асад), който реално да бъде против израелската анексия. Просто към момента за тях присъствието на Иран и Хизбула в Сирия е по-опасно отколкото прехвърлянето на Голанските възвишения на Израел. В крайна сметка тази територия никога не е била считана като част от общоарабската кауза за създаване на държава за палестинския народ. В своята същност, конфликтът за Голанските възвишения е бил и ще си остане един израелско-сирийски териториален спор. Никой арабски лидер обаче не би признал нещо подобно. Не и публично.

За това и на срещата на върха на Арабската лига в Тунис те се обединиха около становището, че Голанските възвишения ще продължават да бъдат считани за *„окупирана сирийска територия съгласно международното право, ООН и Съвета за сигурност“*.⁴ В крайна сметка все пак освен една относително гневна декларация, отхвърляща решението на Тръмп, едва ли ще има никакви други съществени последици от срещата на Арабската лига.

Противоречивото действие на Тръмп в никакъв случай няма да спомогне и за подобряване на отношенията с Турция, за която сирийската териториална цялост и интегритет представляват особено деликатен въпрос. Особено в контекста на процеса от Астана. На фона на подкрепата от Вашингтон за сирийските кюрди, отказът да бъде екстрадиран духовникът Фетхулах Гюлен, преместването на американското посолство от Тел Авив в Йерусалим, както и скорошното присъствие на държавния секретар Майк Помпео на среща между

⁴ Arab League rejects US recognition of Israeli control over Golan Heights, 31.03.2019, <https://www.france24.com/en/20190331-arab-summit-expected-reject-usa-decision-golan-heights-israel>

Израел, Гърция и Кипър, отчетена като анти-турска от Анкара, признаването на израелския суверенитет над Голанските възвишения става поредният проблем в отношенията между натовските съюзници. В типичен стил турският президент Ердоган направи опит да се възползва от решението на Тръмп, за да извлече както вътрешно политически дивиденди за себе си дни преди местните избори, така и ползи от външнополитически характер в контекста на амбициите му да се изяви като лидер в ислямския свят. Изборите не бяха особено позитивни за него, но пък в ислямския свят името му продължава да се ползва с широко одобрение.

АМИ РУСИЯ?

Не на последно място разбира се остава и Русия. Грешките в Близкия Изток на американските администрации през последните десетина години, съчетани с неправилното управление на конфликти, без съмнение превърнаха Русия в незаобиколим фактор в региона. В този случай също е така. Реакцията в Москва както се и очакваше бе абсолютно негативна, като според официалната позиция на руското външно министерство, действията на американската администрация са *„поредната индикация за неуважението, което Вашингтон показва към международното право, резолюциите на ООН и принципът „земя за мир“*.⁵ Неуважение към международното право казано от страна, която безцеремонно окупира и анексира суверенна украинска територия, звучи меко казано цинично.

В никакъв случай не бива да се подценява умението на Русия да се възползва от подобни прецеденти. По сходен начин бе използван косовският прецедент, за да се оправдае инвазията в Грузия и последвалото отцепване на Абхазия и Южна Осетия, а едва ли президентът Путин би се поколебал в удобен момент да използва

⁵ Коментарий Департамента информации и печати МИД России в связи с намерением США признать суверенитет Израила над Голанскими высотами, 22.03.2019, http://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/ckNonkJE02Bw/content/id/3583239

примерът с Голанските възвишения като аргумент в полза на анексията на Крим. Лидерството на Нагорни-Карабах, например, вече използва случая с Голан, за да потърси подкрепа отвън.

Ситуацията около Голанските възвишения при всички положения отслабва позициите на тези, които застават срещу анексията на Крим и ще даде повече място за маневриране на Москва, когато се стигне до дебати с държавите от ЕС относно санкциите. *„Ако светът наложи санкции на Русия за анексията на Крим, то тогава защо никой не санкционира Израел или САЩ?“* ще бъде със сигурност доста често задаван въпрос.

Що се отнася до Сирия, действието на Тръмп би могло да придаде легитимност на претенциите и удобно оправдание на Иран и Хизбула за военно присъствие в близост до южната граница с Израел, представяйки себе си като единствената съпротивителна сила срещу *„еврейските окупатори“*. Нещо, което определено не е желано в Москва. Все пак руснаците положиха не малко усилия, за да намалят напрежението в тази част на страната, оказвайки сътрудничество, за да бъдат възобновени патрулите от мисията на ООН по линията на примирие между Израел и Сирия от 1973 г.

В КРАЙНА СМЕТКА

Признаването на израелската анексия на Голанските възвишения от страна на президента Тръмп практически не променя с абсолютно нищо нито статута на въпросната територия в международното право, нито пък допринася с някакво съществено изменение на ситуацията на терен.

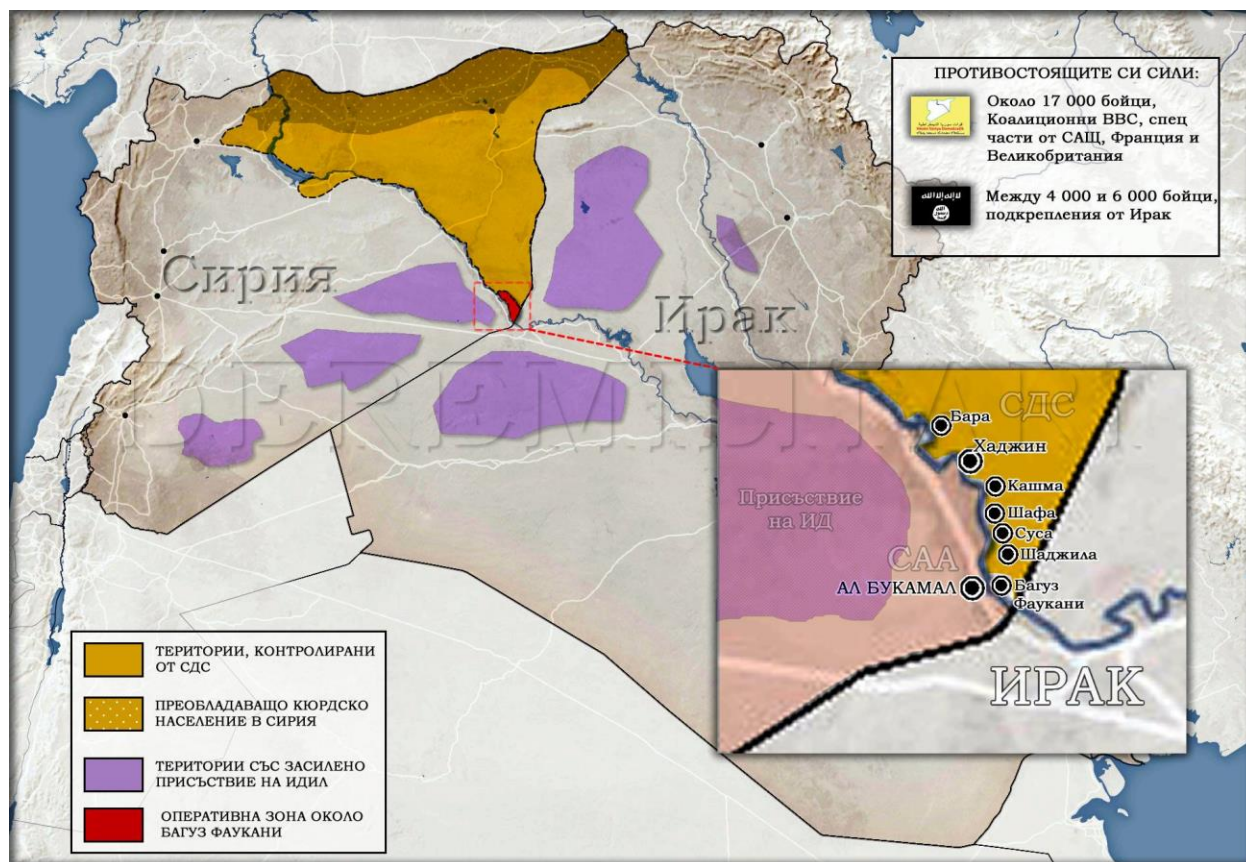
Символичен акт, който чисто и просто формализира от американска гледна точка една реалност, с която повече или по-малко почти всички са се примирили. Все пак, действието на Тръмп е и провокация, която в дългосрочен план има потенциал да ерозира ролята на САЩ като

водещ участник в сирийския мирен процес и основен балансър на силите в Близкия изток.

Не само това. Отварят се и нови възможности, при които дори Русия да може да представи консолидиран имидж на един по-справедлив, последователен и зачитащ международното право медиатор.

ЗАВРЪЩА ЛИ СЕ ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА В СИРИЯ И ИРАК?

На 23 март 2019 г., коалицията от кюрдски и арабски милиции, известна като Сирийски демократични сили (SDF, СДС), обяви окончателна победа над последното териториално владение на джихадистката организация Ислямска държава (ИД) в Сирия.⁶

Краят на битката за Багуз Фаукани ознаменува и завършека на основната фаза от операция „Непоколебима решимост“, започнала на 15 юни 2014г.⁷ Не може да има съмнение, че САЩ бяха основният двигател за борбата срещу Ислямска държава в Ирак и Сирия през изминалите над 4 години. Опитите на други страни, намесили се в

⁶ От тук до края на текста термините Ислямска държава, ИДИЛ, ИД и Даеш ще се използват за назоваване на една и съща терористична организация.

⁷ Официалното название на английски е Inherent resolve

конфликта, да се изтъкнат като ключови победители над джихадистите, нямат досег с реалността и служат за удовлетворяване на външни и вътрешни пропагандни цели.⁸

Очаквано, победата при Багуз предизвика множество бравурни реакции и доведе до приповдигнато настроение сред редица наблюдатели. Посериозните специалисти бързо отчетоха, че това е само по-лесната победа, а на съюзниците тепърва предстои да водят истинската битка срещу ИД – тази за сърцата и умовете на местното население, което единствено има силата да отхвърли завинаги или отново да възкреси Ислямска държава.

Още през октомври, 2016 г., екипът на Де Ре Милитари отправи ясно предупреждение, че ако локалната мрежа на ИД не бъде разбита и ликвидирана, опасността ще се възстанови напълно.⁹ Месеците и годините след това потвърдиха тезата ни, подкрепена и от трудовете на редица анализатори и специалисти по Близкия изток.¹⁰ Редовните ни доклади за събитията в Ирак и Сирия, както и сходните материали, осигурявани от редица НПО-та и правителствени структури, показваха че ИД бавно и неотклонно възстановяват своята мрежа, разчитайки на едно по-особено ниво на местно присъствие, за което ще стане дума по-долу.¹¹

В началото на 2019, всички водещи експерти по сигурността и наблюдатели на близоизточните процеси заявиха, че Ислямска държава е на път да рестартира изцяло своята мрежа в Ирак, а победата на СДС и Коалицията в Сирия не е окончателна и известява началото на нова борба, чийто корени могат да бъдат потърсени още в месеците след превземането на Ракка през 2017г. И тогава, както и година по-рано, екипът на Де Ре Милитари предупреди, че Ислямска държава пренастройва своята оперативна стратегия с цел адаптация

⁸ Бърз поглед към иранските и руски медии и акаунти на техни поддръжници в Твитър и Фейсбук дават ясна представа за ефектите от тази преднамерена пропаганда, която дава своите плодове.

⁹ Ребусът „Даш“, *De Re Militari*, XXVI, с.3-11

¹⁰ Например – H. Hassan, 'Insurgents Again: The Islamic State's Calculated Reversion to Attrition in the Syria-Iraq Border Region and Beyond' *CTCSetntinel*, vol. 10, issue 11, December 2017, с. 1-8

¹¹ Виж например докладите на Institute for the Study of War или the Atlantic council. Препоръчана литература: ИД се разпространява се само по електронна поща.

към новите условия на терен в Близкия изток.¹² В последствие, тази тактика беше прехвърлена и към други метастази на ИД в Либия, Сомалия и Афганистан.

„НОВОТО“ ЛИЦЕ НА ИД

Веднага след сериозните поражения от края на 2016 и началото на 2017 година, Ислямска държава предприе редица стъпки за адаптиране към променящата се екосистема на войната в Сирия и Ирак. Тепърва мнозина ще отбелязват тези промени като присъщи на 2018-19 година, но истината е, че трансформацията на ИД е процес, който е на ход без прекъсване още от 2006 г. насетне.

Промените, които джихадистите прилагат на практика към своята структура могат да се разделят в две основни категории. Едните са моментните решения, най-добре дефинирани чрез латинската формула *ad hoc*. Това са мерки, които се вземат най-вече като реакция на развиващите се събития, без да са продукт на някаква дългосрочна стратегия или предварително планиране. Подобни решения се касаят най-вече за местните структури на ИД, както и за оперативните планове на тактическо ниво, свързани с конкретни сражения. Втората група промени са свързани с дългосрочната стратегия на Ислямска държава, формулирана още през 2013-2014 в серия от документи, но фактически надграждана още от 2006 г., когато ИД се отделя от Ал Кайда в Ирак. Тези решения са свързани с основните постулати в политиката на организацията и начинът, по който тя оперира (*modus operandi*) на по-високо ниво.

Стратегията за изграждане на *подземни* структури на местно ниво е изложена в документи още през 2007г., когато джихадистите от Ислямска държава в Ирак (ИДИ) все още не са добре структурирани, а позициите им в Ирак са подложени на постоянен натиск от страна на

¹² „Победени, но не и разгромени...или как Ислямска държава се опитва да се адаптира към новата тактическа и стратегическа обстановка в Ирак и Сирия“ (<https://remilitari.wordpress.com/2017/10/25/bentbutunbroken/>)

САЩ и иракските власти.¹³ В последствие, на базата на така изложените начертания и на натрупания опит, ИДИ започват да изграждат своята система от звена на локално ниво. Това се случва в рамките на сложен процес, протичащ в няколко етапа. В общи линии, случващото се много напомня на развитието на престъпните структури след края на Студената война, черпейки опит както от Мексико и Колумбия, така и от опита на руската мафия.¹⁴

За това допринася и многообразието от националности, представени в Ислямска държава. Отделно от опита на подземния свят, Ислямска държава се възползва от богатото идеологическо и практично наследство на своята организация-майка - Ал Кайда. Нейният опит се базира както на практиката, добита в Афганистан и по време на операциите в Африка и Близкия изток между 1990 и 2001, така и на последвалия опит в борбата със САЩ след 2001г. Отделно от това, Ал Кайда наследява и богатото многообразие от прийоми на партизанската война, разработени през Студената война в хода на конфликтите в Латинска Америка, Африка и Индокитай.

Първата стъпка от проникването на джихадистите е създаването на звено, което едновременно да започне да трупа сила и да създаде мрежа от информатори и наблюдатели, които да маркират всички ключови цели в съответното населено място и област – както сградите, източниците на ресурси и стратегическата инфраструктура, така и важните фигури – административни лидери, кланови водачи, лидери на престъпни групи и т.н. Следващата стъпка е формирането на бойни отряди, които да изпълняват свързаните с насилие операции на най-ниско ниво. В последствие, джихадистите започват или да унищожават, или да абсорбират структурите на подземния свят с цел да се превърнат в единствената нерегламентирана сила в съответната зона. Заедно с асимиляцията идва и възприемането на допълнителните

¹³ Текстът може да бъде прочетен тук - <https://warontherocks.com/2016/10/after-the-battle-for-mosul-get-ready-for-the-islamic-state-to-go-underground/> - достъпен е в оригинал и на английски.

¹⁴ За подробно изложение върху структурирането на мафията в Колумбия и Мексико виж, Р. Савиано, *Нула Нула Нула* (София: Ера, 2014); За руската мафия – М. Galeotti, *The Vory: Russia's Super mafia* (Yale: Yale University press, 2018)

методи за финансиране – рекет, трафик, отвлечения, нелегална търговия. Паралелно с подземната дейност, ИД започват да инфилтрират и местните религиозни структури – или чрез привличане на духовните водачи, или чрез ликвидирането им и вкарването на свои хора в общността.

В следствие на терен пристигат по-висши фигури от йерархията на ИД, които поемат контрола над структурата и създават едно по-високо оперативно ниво, чрез което започва да се оказва влияние не само в населеното място, но и в прилежащата му околност. Структурата доста напомня на министерски съвет – има свой водач и подчинени, които отговарят за отделните „ресори“ на структурата – военен, финансов, търговски, логистичен.¹⁵

Всеки от тези отдели има отделни звена, отговарящи за конкретните задачи на местната структура. Локалните звена се надзирават от регионална версия, която се надзирава от съвет на съответния *уалият* (провинция), които от своя страна се подчиняват на централната администрация на ИД. Структурата от съподчинени звена има известна степен на централизация, но като цяло тя трябва да се разглежда не толкова като строга йерархична пирамида, а по-скоро като мрежа от структури, пазещи висока степен на автономия на локално ниво и подчинени на централното „звено“ по общите въпроси.

Отново адекватен паралел е начинът, по който оперират най-успешните мафиотски структури, където централната организация делегира определени правомощия на местните клонове в замяна на подчинение и спазване на основните постулати. Разликата между тези мафиотски структури и Ал Кайда (която действа на същия принцип) от една страна и ИД от друга е, че ИД не допуска съществуването на автономни подчинени групи, действащи като съюзници или по-скоро васали. При ИД, структурата остава монолитна, а фракциите, които се присъединяват към цялото, биват инкорпорирани в него.

¹⁵ СТС, документ [MNFT-2007-005313](#) – ‘Example of a Simple Structure for Managing the State Affairs’

Така изложената структура се използва за изграждане на подземната мрежа на ИД. През 2013-2014, организацията предприе следващият етап от своето развитие – създаването на пряк териториален контрол. Това беше и моментът, в който ИД окончателно скъса с наследството на Ал Кайда и пое по свой самостоятелен път.

От тук на сетне, ИД разработиха своеобразна квазидържавна структура, като главния съвет се превърна в министерски, а местните органи започнаха да действат като общински, областни и провинциални администрации. С други думи, тайните звена на ИД изплуваха на повърхността и изкристализираха като реални военно-административни структури. На базата на вътрешните звена за сигурност, съществуващи и преди това, ИД формираха и полицейски структури, официална тайна полиция, религиозна полиция и прочие силови структури, обикновено асоциирани със звената към министерствата на вътрешните работи.

Понесените поражения и териториални загуби, поставиха нови предизвикателства пред ИД и джихадистите им отговориха следвайки своя основен *modus operandi*. Изправени пред непреодолима съпротива, ИД съзнателно деградираха своята структура, завръщайки се към клетъчното ѝ ниво от периода преди 2013. Нивото на деконструиране на структурите зависи от нивото на успеваемост на анти-терористичните операции. Така, в зони, където натискът върху ИД е по-слаб, структурата на местните съвети с високопоставени фигури се запазва, докато в зоните с по-сериозно прочистване ИД „деградира“ и до по-ниски стъпала от изложената по-горе схема. Смисълът е само един – адаптиране, оцеляване, възстановяване.¹⁶

Веднъж стабилизирали своята позиция на някакво ниво, ИД започват моментално обралият процес по реструктуриране и прегрупиране. С оглед мащаба на коалицията срещу тях, през последните две години ИД се задоволява да остане на регионалното си клетъчно ниво, без

¹⁶ P. Rayan, P. Johnston – After Mosul, get ready for the Islamic state to go underground (<https://warontherocks.com/2016/10/after-the-battle-for-mosul-get-ready-for-the-islamic-state-to-go-underground/>)

непременно да се търси създаване на провинциална структура или форма на директен териториален контрол. Този процес влиза в директен контакт с появилите се подземни структури в съответните територии. Част от тези структури са наследство от времето преди ИД да създадат своя територия, други се появяват в следствие на базата на властовия вакуум, който следва след всяка голяма офанзива против джихадистите.

Хаосът на войната в Сирия и Ирак създаде множество локални, престъпни мрежи, които оперират на различни нива. Голяма част от тях ангажират и протекцията на определени въоръжени сили, най-вечеездесъщите про-правителствени милиции, финансирани пряко от Иран. Тези структури репликират практиката на джихадистите и се опитват да поемат контрола над подземния свят в зоните, намиращи се под техен контрол. Така например, трафикът на наркотици в провинция Дараа в Сирия в момента се оспорва от няколко про-правителствени фракции – Хизбула, 4-та бронирана дивизия, 5-ти армейски корпус, бригадата „Тигрите“, разузнаването на военновъздушните сили и военното разузнаване.

Ситуацията в Ирак е не по-различна. В най-общи линии се получава ситуация, сходна с т.нар. Картел на Слънцата във Венецуела.¹⁷ В бъдеще, Ислямска държава ще трябва или наново да се пребори с тези престъпни мрежи или ще се опита да асимилира част от тях. В междинният етап на този процес, джихадистите несъмнено ще сключат редица съюзи с отделни престъпни звена, податливи на влияние.

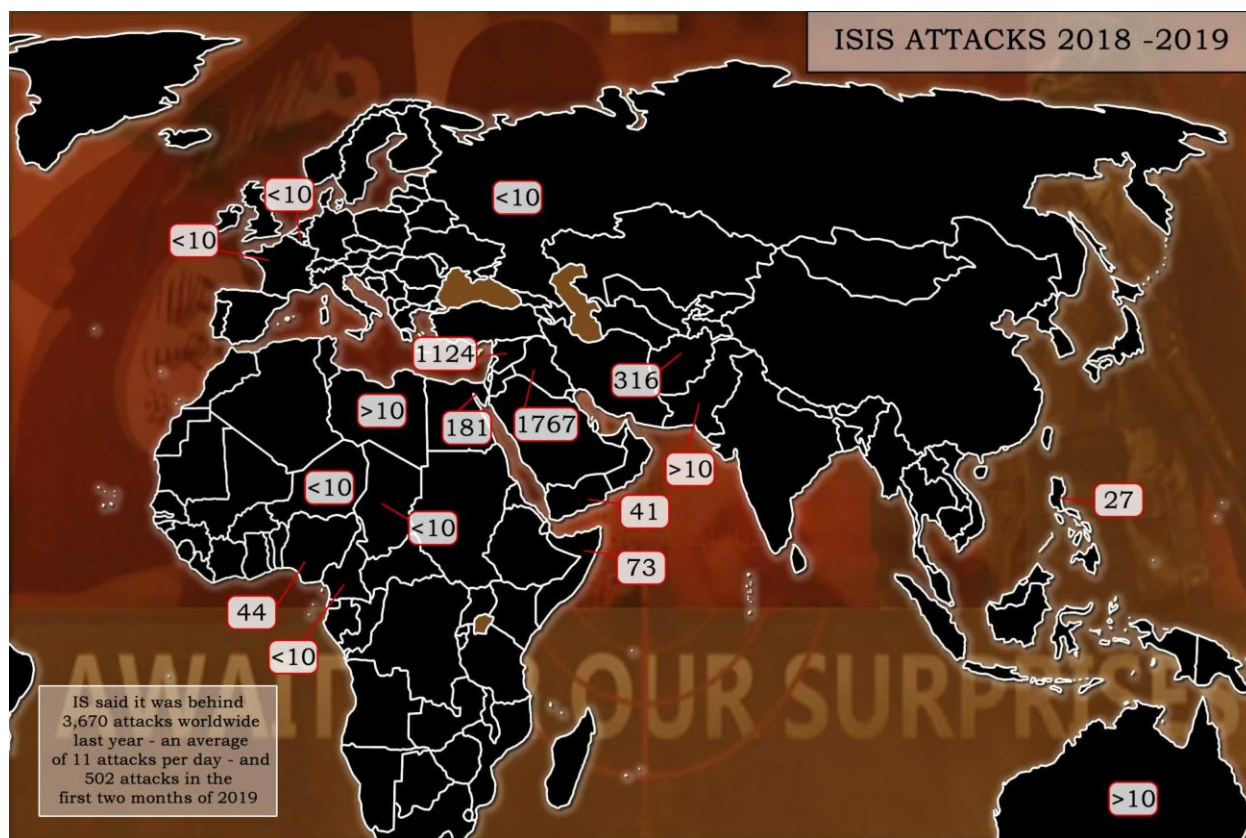
МРЕЖАТА

Ислямска държава вече започна да показва ясни признаци на ревитализиране на своята мрежа, както в Ирак (в по-голяма степен),

¹⁷ Картелът на Слънцата е неформална структура в Колумбия, сформирана от военни, политици и членове на подземния свят, които чрез официалното позволение на властите реализират милиарди от трафик, нелегална търговия, износ на ресурси и т.н. За подробен анализ виж <https://www.insightcrime.org/investigations/drug-trafficking-venezuelan-regime-cartel-of-the-sun/>

така и в Сирия. През последната една година, те извършиха огромен брой атаки срещу различни цели в двете страни.¹⁸ Средно, всеки ден за последните 15 месеца са извършвани по 8 атаки с различна интензивност. Подобна статистика рязко се отличава от идеята за разгромена организация, чийто остатъци трябва да бъдат почистени.

Атаки на Ислямска държава в глобален мащаб (2018-2019)

Редица доклади от Ирак подсказват, че още от края на 2017 година, ИД започват да изграждат наново мрежата си на база на същите утвърдени пътища и подземни канали, които ИД използваша през 2014. Поразително е, че организацията буквално създава огледален образ на

¹⁸ Според [разследване на BBC](#), между януари 2018 и март 2019 г., ИД са извършили 1767 атаки в Ирак и 1124 в Сирия. Според Науа (медията на ИД), между юли 2018 и март 2019г., Даеш са отговорни за 1395 атаки в Ирак и 966 в Сирия.

своята по-ранна структура. Подобна тенденция показва притеснително ниското ниво на справяне с проблема от страна на иракските власти.

Ширещата се корупция и липса на адекватна изпълнителна власт допълнително улесняват работата на джихадистите. Към април 2019, ИД са изградили отново своите структури в провинциите Анбар, Салах ад Дин, Нинауа (Мосул) и Дияла. Мрежата им свързва поредица от населени места, пещерни комплекси и пустинни бази, и функционира на базата на добре изградената между 2008 и 2014 структури и институции. В отделни области в горепосочените провинции, ИД имат фактически контрол върху хинтерланда около редица населени места. Драматично зачестява и броя на ликвидираните местни първенци – както светски, така и духовни.

От втората половина на 2018, мрежата на ИД започна да се разраства на юг. Джихадистите започнаха да се завръщат в района на ключови градове като Тикрит, Самара, Фалуджа и Рамади. От 2019 г. зачестиха техните прояви и в южните зони около Багдад – край Махмудия и Мадаин. От стратегическа гледна точка, ръководството на ИД се стреми да създаде плътен обръч от свои локални „крепости“ около иракската столица – ясен знак за намерението на ИД да повтори своя замисъл от 2014. По подобен начин, обръч от позиции се формира около Мосул и Киркук.

В Сирия Ислямска държава запазва своето стабилно присъствие в пустинната зона Бадия в триъгълника Дейр ез Зор – Палмира -Суейда. Успоредно с това, джихадистите запазват своите подземни структури по поречието на р. Ефрат. За това свидетелстват множеството атаки в тила на СДС по време на битката за Багуз, както и редките, но продължаващи атаки срещу градове далеч на север като Манбидж, Ал Баб и Тал Рифаат.

Ислямска държава продължава да разчита на тесните си връзки с множество бедуински кланове в Сирия и дори цели племена, населяващи земите по двата бряга на р. Ефрат в провинциите Ракка и Дейр ез Зор, както и Хасака. ИД продължават да си съдействат и с

южните племена в провинциите Суейда и Дараа, макар и там операциите им да са сведени на много по-ниско ниво поради високата концентрация на правителствени милиции и бойци на Хизбула, Иран и Русия.

За разлика от Ирак, където ИД търпеливо изграждат наново своите позиции вече трета година, в Сирия групировката до сравнително скоро имаше пряк териториален контрол и неговата загуба несъмнено ще забави процеса на регенерация. От друга страна, през 2018, ИД предприе решителна административна реформа на своите *уалияти* (провинции). Те бяха преструктурирани и броят им беше увеличен значително, за да се постигне по-висока гъвкавост и автономия при реализиране на локалните операции. Макар тези структури вече да не функционират на повърхността, техните „подземни“ еквиваленти са все така жизнени и смъртоносно ефективни. Опитът, натрупан в Ирак между 2017 и 2019, несъмнено ще бъде приложен на практика и в Сирия.

„СУХОЖИЛИЯТА НА ВОЙНАТА СА БЕЗКРАЙНИТЕ СРЕДСТВА“¹⁹

Както и всяко друго начинание, изграждането, поддържането и възстановяването на джихадистката мрежа изисква средства. През 2014-2016, Ислямска държава успяваше месечно да реализира такива печалби, че годишният ѝ бюджет съперничеше с бюджета за отбрана на държави от ранга на Румъния. Само от петрол групировката изкарваше по \$2 000 000 на ден. През следващите години тези приходи бяха неимоверно свити, но не и ликвидирани. Нещо повече, ИД успяха да пренасочат своите операции към други точки на планетата и така да създадат глобална мрежа, чийто приходи да бъдат пренасочвани обратно към Сирия и Ирак, избягвайки много от рисковете, свързани с централизиране на доходите от една ограничена по мащаб територия.

¹⁹ Цицерон

ИД продължават да изкарват милиони от трафик на хора, дрога, оръжие и антики. Успоредно с това, групировката успя да измъкне огромно количество средства от Ирак и Сирия и да ги пренасочи към сигурни локации. Само през периода юли 2017 – юли 2018, ИД са изнесли над \$400 000 000 от Сирия и Ирак.²⁰ В последствие, ИД започват да перат парите си през разкъсваната от войната иракска икономика. През 2018, те инвестират над 250 млн. долара в автомивки, аптеки, сервиси, обменни бюра и заведения за хранене, държани от собственици, които или са част от мрежата на ИД, или си сътрудничат с джихадистите.²¹ Тези пари биват изпрани, завъртат се, акумулират приходи и отново се завръщат в сметките на терористичната организация.

В Сирия, където фрагментирането на територията затруднява поддържането на подобна мрежа от услуги, ИД продължава да разчита на нелегалния износ на природни ресурси, трафика и нелегалната търговия. Бойците на ИД рекетират местното население, отвлечат хора за откуп или се занимават с нелегален трафик зад граница. Въпреки сериозните мерки, предприети от Турция, джихадистите продължават да разполагат със широка мрежа на територията на страната и прехвърлят от там много от средствата си. Турция е важен разпределителен пункт и за нелегалните канали към Европа – за внос на коли и оръжие, и износ на дрога и антики.

От гледна точка на разходите, преминаването от „държавна“ към „партизанска“ структура е всъщност улеснение за ИД. Групировката вече има значително по-малки разходи, докато приходите ѝ остават относително същите, и дори се повишават с оглед диверсификацията на източниците и секторите, в които джихадистите пускат своите пипала. Фактът, че действат не като държавна структура, а като картел, улеснява този процес.²² В действителност, както се случва и в Латинска Америка, границата между терористичните организации и подземните картели се размива. Нещо повече, тези структури стават все по-тясно обвързани в една глобална система, в която кокаин от Колумбия се

²⁰ R. Mansur – „ISIS Inc.“ (<https://foreignpolicy.com/2018/01/16/isis-inc-islamic-state-iraq-syria/>)

²¹ Ibid.

²² „Ислямска държава ООД“, (<https://remilitari.wordpress.com/2018/01/29/isis-inc/>)

прехвърля през Мексико, за да се замени с афганистански хероин в Европа, внесен от руската мафия през Централна Азия. Другият голям поток на коката преминава през Западна Африка, където се поема от Ал Кайда и Ислямска държава, и успоредно с прехвърлянето на оръжия, бойци и средства, минава през Либия, за да достигне или до Близкия изток, или до Източна Африка.

Освен материалното изражение под формата на стоки и оръжие, процесът на престъпнически капитализъм е подхранван и от още една система. Става дума за т.нар. *хауала*. Този термин, който едва наскоро влезе в полезрението на широката общественост, е отдавна познат на експертите.²³ Става дума за система, в която лицето А и лицето Б решават да разменят услуга срещу заплащане. Вместо да платят директно и да привлекат внимание, лицето А дава парите на посредник (*хауаладар*), който принципно се ползва с чиста репутация. Той от своя страна изпраща на втори посредник, също с чисто досие, заявка за съответната сума и той на свой ред предава средствата от собствения си джоб на лицето Б. В последствие, двамата посредници уреждат помежду си прехвърлянето на необходимите пари. За по-сложните операции, броят на посредниците може да се увеличи неимоверно. В крайна сметка, тъй като парите не се прехвърлят физически, методът е непроследим. Разчита се изключително на устни споразумения, договорки и най-вече на репутацията на посредниците. Самата система е изключително стара. В арабския си вариант тя датира от 8 век. В Европа е съществувала подобна система сред отделните търговски диаспори, но в последствие тя бива заменена от появата на банките през Ренесанса.

На базата на непроследимите посреднически мрежи и на инфилтрирането на местния легален и нелегален бизнес, Ислямска държава наново създава изключително доходоносна интернационална

²³ Р. Трад – „Как радикални групи използват древна банкова система, за да се финансират“ (<https://www.vesti.bg/sviat/radikalni-grupi-izpolzvat-drevna-bankova-sistema-6079184>); През януари 2019г., „24 часа“ излязоха с помпозно заглавие „Първо и единствено в „24 часа“! Как работи системата хауала, ползвана от терористите“. Системата беше пределно ясно обяснена от Руслан Трад година по-рано в две публикации, първо във „Вести“ през февруари 2018 (виж линка по-горе) и отново през октомври 2018г. в ефира на Bloomberg TV.

мрежа, която финансира закупуването на оръжие, муниции и различни технологии, преработвани в последствие от специалистите на ИД за терористични цели. Едновременно с това, парите купуват и услуги на частни военни компании, като например Малхама Тактикал, които предлагат военно обучение срещу заплащане, без да се интересуват от идеологическите или моралните принципи на своите наемодатели.

ИД продължават да поддържат и широка мрежа от хакери и интернет провокатори, която използват в глобален мащаб, както с агитационни цели, така и за шпиониране на определени лица или групи, представляващи оперативен интерес за групата. Техните услуги също се финансират на базата на паричните потоци на групировката.

Въпросът за ликвидирането на Ислямска държава в Сирия и Ирак получи ясен и категоричен отговор както от независимите експерти, така и от командването на водената от САЩ коалиция. Джихадистите, макар и победени, не са прекършени и тяхната подобна на рак мрежа от метастази продължава да се развива в плодотворната почва на разорените блискоизточни държави. Липсата на адекватно следвоенно възстановяване, пропитата с корупция политическа и административна върхушка и множеството етнически и религиозни конфликти, нерешени и задълбочени през последните години, създават плодотворна почва за избуяването на нови структури и звена. Въпреки че експертите имат ясно обяснение за това как работи структурата на ИД, все още не съществува адекватно решение за това как тя да бъде изкоренена от Близкия изток.

Що се отнася до това дали ИД се завръща в Ирак и Сирия, то отговорът е прост – те никога не са си тръгвали.

ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА СЕ УСТАНОВЯВА В НИГЕРИЯ

През декември 2018 изненадваща атака на джихадисти успява да изтласка над 500 души от елитни африкански части, базирани в Бага. Немалко са убитите, пленена е военна техника.

В месеците след това става ясно, че ИД са започнали да прехвърлят усилия, финанси и мрежи от загубените си територии в Сирия и Ирак към Западна Африка и по-специално Нигерия. Тихо и далеч от международното внимание, Ислямска държава в Западна Африка (ИДЗА, ISWAP) завзема територия от стотици квадратни километри, докато нигерийската армия е принудена да се изтегли от редица райони. Засилването на западноафриканския клон на ИД показва следващата глава от развитието на групировката. Местни съюзници предоставят територия и инфраструктура – това се забелязва в Афганистан, Мали, Филипините и Сомалия.

ИДЗА се създава през 2016 година след насилственото разцепление в редиците на нигерийската радикална група Боко Харам. Скоро след това местният клон на ИД се установява около езерото Чад, където започва изграждането на структури, с които налагат контрол върху търговските пътища, таксите върху местната рибна индустрия и земеделието. Близко петте хиляди членове на ИДЗА имат задачата да атакуват предимно военни пунктове, казарми, полицейски участъци и офиси на международни неправителствени организации.

Има сигурни данни, че бойците, които оцеляха при сраженията в Сирия и Ирак, се насочват към Западна Африка. Някогашните т.нар. „сезонни бойци“ от Западна Африка, които се сражаваха срещу пари в Либия и Мали, се сливат в момента с Ислямска държава.

Немалко официални лица в Нигерия признават, че страната им не говори за унищожаване на клона на ИД, тъй като засега това е трудна задача. Вместо това, нигерийската армия предпочита на първо време

да ограничи възможността за разширяване на територията под контрола на ИДЗА. Армията не дава данни за това колко убити войници има при сраженията с джихадистите, а публичната информация идва предимно от неясни медийни публикации. Това има своята цена – през януари войници влязоха в офисите на северната нигерийска медия „Дейли тръст“, обвинявайки вестника, че извършва дейност, „подкопаваща националната сигурност“.

ИДЗА от своя страна комуникира предимно през интернет. Групата има затворени канали в чат апликацията Телеграм, сред които най-известен е „Ал Хакик“. Новинарският канал е нещо като джихадистки Инстаграм, където бойци споделят кадри от живота си в Северна Нигерия и езерото Чад. Каналът публикува и информация за предстоящи земеделски събития като прибирането на реколтата. „Ал Хакик“ пуска и съобщения, насочени срещу разселените заради сраженията местни хора, с призови да се завърнат по домовете си и да обработват земята.

Водената от младия командир Абу Мусаб ал Барнауи, ИДЗА контролира анклавите из Нигерия, Нигер и Чад. Групираната копае кладенци, контролират посевите и предоставят защита за местните земеделци и пастири. Търговията в териториите на ИДЗА не е спряла, като местни търговци редовно извършват пътувания между джихадистите и лагерите с разселени хора в Майдугури.

Все още не е ясно дали лидерството на ИДЗА е изцяло в ръцете на Барнауи като неговата власт може и да е разпределена между автономни бригади. По данни на американски, европейски и африкански разузнавателни доклади, диалогът между фракцията и командирите на Ислямска държава в Либия и Близкия изток е регулярна. Когато ИД беше в своя възход в Сирия, организацията изпращаше редовно пари до своя нигерийски клон, като по този начин налагаше политиките си върху бойците в Западна Африка. ИД също така „изнася“ опит – както военен, така и стратегически и административен – към Нигерия.

ИД започва да проявява интерес към конфликта в Нигерия (между Боко Харам и армията) през 2015 година – по-малко от година след като Боко Харам стана световноизвестна групировка заради отвлечането на 276 ученички от град Чибок. През март 2015 година лидерът на организацията, Абубакар Шекау обяви лоялността си към Ислямска държава като хиляди африкански бойци заминаха в посока Сирия и Ирак, за да подкрепят армията на Абу Бакр ал Багдади.

След период на напрежение между Шекау и лидерството на ИД, организацията вижда възможност да премахне непокорния нигерийски командир и спонсорира преврат в Боко Харам. През август 2016 ИД обявява Барнауи за нов „управител“ на клона си в Западна Африка, а спорът между ИД и верните на Шекау бойци завършва със смъртта на стотици членове от двете страни.

Нигерийското разузнаване все още се фокусира повече върху Шекау. То освободи около 100 от отвлечените момичета при размяна на заложници през октомври 2016 и май 2017. Освен заложници, Нигерия плати на радикалния командир и 3 милиона евро. В същото време, Барнауи гледа да стои далеч от радарите на силите за сигурност, докато складира оръжие и тренира нови бойци. Барнауи също така изгражда мрежи с изпращане на емисари в Либия. От 2017 насам, ИДЗА редовно атакува военни обекти в Северна Нигерия и около езерото Чад. Нигерийските войници свидетелстват, че групировката има все по-подготвени бойци и нова стратегия. Боко Харам всяваше ужас сред местните жители, но като цяло армията успяваше да прогонва бригадите на Шекау. ИДЗА обаче има подкрепата на години успешна тактика и управление на Ислямска държава в Сирия и Ирак. През ноември миналата година, 157-ми батальон на нигерийската армия беше изцяло смазан и изтласкан от базата си в град Метеле. Има свидетелства за изграждане и на самостоятелни фабрики за оръжия, които са под пълния контрол на ИДЗА.

Ислямска държава в Западна Африка изпраща дронове, за да шпионира армията в Нигерия. Бойците на групировката понякога дори използване коне, за да не привличат вниманието на специализираната

техника, която би засякла движение на бронирана техника. В момента ИД се стреми да не завладява големи градове, както стана в Сирия, тъй като населените места привличат повече внимание и са по-лесни мишени.

2018 е още по-лоша за армията в Нигерия. ИДЗА все повече причинява загуби – както в човешка сила, така и заради иззета техника. Североизточна Нигерия, която се смята за укрепена, е свидетел на набези, при които загиват войници. Преди всяка нападение, джихадистите изпращат съобщения до командирите в укрепленията, с което предизвикват паника и страх. Нигерия признава, че има все повече сигнали за дезертирали войници.

На 26 декември 2018 ИДЗА започва най-мощната си досега атака срещу военна база в град Бага и близката крайбрежна база на брега на езерото Чад. Двете съоръжения разполагат със стотици войници и добро оръжие. Атаката завършва трагично за нигерийските, нигерските и чадски войници в базите. ИДЗА публикува кадри с горящи лодки и оборудване, изпратено от Германия, призовавайки симпатизанти извън Африка да се присъединят. Заглавието в януарското издание на бюлетина на ИД, „Ан Наба“, е повече от ясно: „Надигането на Ислямска държава в Западна Африка и залезът на нигерийската армия“

ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА ИСКА ДА ИЗГРАДИ БАЗИ В ЮГОИЗТОЧНА АЗИЯ

Многобройните сблъсъци в Югоизточна Азия, противоречията на местно ниво и вътрешните борби между различните организации не позволяваха на джихадистките групи да се развият досега, както стана в Близкия изток или Африка. Въпреки това има множество групи, които са активни в региона – от Джемаа Ислямия през Абу Саяф до Ислямски фронт за освобождение.

Географията също е важен фактор. В някои отношения тя е в полза на групировките, тъй като множеството острови, полуострови и архипелази превръщат района в труден за управление и местните правителства имат огромен проблем с това. От друга страна, географията е в плюс на властите, тъй като са трудно достъпни – например, Индонезия и Филипините са трудно достъпни за бойци от Сирия и Ирак заради дистанцията и непознатия терен.

Но атака от чужди бойци има. През юли 2018 беше извършен първият подобен самоубийствен атентат във Филипините – атака, отговорност за която беше поета от Ислямска държава и която беше извършена от мароканец срещу местен полицейски пост.

В края на януари двоен атентат беше извършен срещу църква в Джоло в южните части на Филипините. Атака причини смъртта на 20 души, а ранените са над 100. Местни съюзници на Ислямска държава – Абу Саяф – поеха отговорност. Абу Саяф бяха изключени от преговорите с филипинското правителство за бъдещето на Минданао – островът, превърнал се в основна арена на сблъсъци първо с анти-правителствени и сеператистки групи, а след това и с джихадисти. Докато част от членовете на Абу Саяф се присъединиха към Ислямска държава, като цяло групата не го направи. През 2017 бивш командир на групата – Иснилон Хапилон – поведе коалиция от бойци срещу град Марави и го превзе за близо половин година. Операцията беше подкрепена частично от ИД. След битките градът беше в руини, а

правителството не успява да се справи с последствията, което може да доведе до завръщане на групировката.

Кампанията на президента Дутерте да атакува безмилостно бойците може да се окаже непродуктивна, тъй като местното население е силно антиправителствено настроено и може да потърси присъединяване към редиците на Абу Саяф и сепаратисти.

Джихадистката активност не е новост за Югоизточна Азия. Още Ал Кайда използва района за набиране на средства и бойци, а висши командири от организацията пътуват от Близкия изток и Централна Азия, за да разпространяват влиянието си. Така например, един от видните стратегии на Ал Кайда – Халид Шейх Мохаммад поддържа силни връзки с Ридуан Исамуддин, който загина при кървавите атентати в Бали през 2002. Други държави в Югоизточна Азия, включително Индонезия, също имат проблеми с джихадисти групи, свързани с Ал Кайда и Ислямска държава. През януари 2016 ИД пое отговорност за самоубийствена атака в кафе „Старбъкс“ в централна Джакарта. През май 2018 серия от атентати срещу църкви беше свързана с Джамаа Аншарут Даула – индонезийска група, която се присъедини към ИД.

Има все повече притеснения, че чуждестранни бойци могат да пътуват от Сирия и Ирак към Югоизточна Азия. ИД ще опита всяка възможност да се възползва от местните проблеми във Филипините. Съвсем възможно е ИД да успеят да инфилтрират местните сепаратисти и да се свържат дълбоко с тях. Ако това се случи, проблемът няма да е само за държавите от Югоизточна Азия (които са и основни партньори на европейския и американски бизнес), но и за съседни региони.

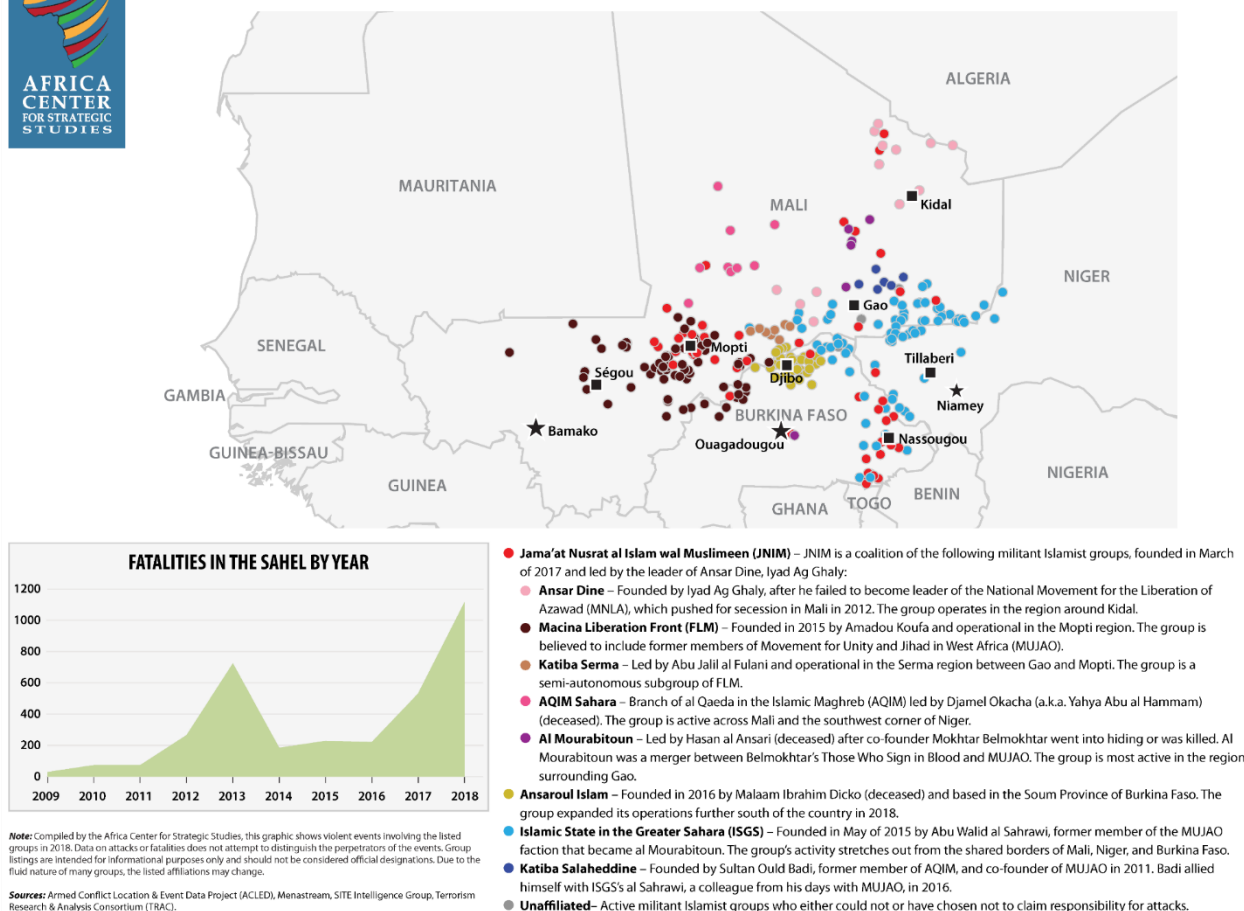
САХЕЛ ТЕПЪРВА ЩЕ ИМА ЗНАЧЕНИЕ ЗА СИГУРНОСТТА В АФРИКА И ЕВРОПА

Джихадистките групи в района на Сахел не са победили в нито един от бунтовете, в които взимат участие, но те се оказват едни най-адаптивните бойни формации и представляват опасност не само за Африка, но и за Европа. Историята на местните бунтове и репресиите на правителствата, е пряко свързана с надигането на джихадистките групи.

Ансар ал Дин, Ал Мурабитун и местният клон на Ал Кайда в Ислямския Магреб, остават активни групи, които показаха, че очакванията на местните правителства, подкрепени от Франция, се погрешни. Намесата с военна сила срещу Ал Кайда, която Париж извърши в Мали през 2013 по поканата на правителството, досега не дава резултат. Северната част на страната, където е най-активна организацията, е свидетел на продължаващ бунт на туарегите, етнически сблъсъци и активност на джихадистки групи. Защо групите в Сахел са така устойчиви?

Откакто алжирски терористични групи се преместиха в северната част на Мали през 2000-те, бунтовническите лидери в Сахел станаха все по-адаптивни към салафистко-джихадистката идеология в смисъла на оцеляването и привличането на нови бойци. Предвид местната действителност, дълбоко етнически и класово разделение, и лошото управление, най-големият проблем на сахелските бунтовнически формации е трудността местните бойци да бъдат убедени, че трябва да действат колективно. Мнозина местни жители желаят да останат встрани от конфликтите, окопавайки се в своите селища. Ето защо, бунтовническите групи предлагат различни облаги – защита, пари, социални услуги – в замяна на подкрепа и включване на жители в редиците им. В този случай, идеологията се превръща в един удобен инструмент, с който лидерите да нахъсват и привличат нови кадри.

VIOLENT EVENTS LINKED TO MILITANT ISLAMIST GROUPS IN THE SAHEL IN 2018

Екстремизмът помага при привличането на новобранци без да се влагат много ресурси. Това е особено важно в контекста на интензивната бунтовническа конкуренция, при която смяната на лоялност е по-скоро норма, отколкото изключение. В подобна разбита действителност, екстремистките групи могат да отправят апел дори към умерените, тъй като се оказват единствените, способни да се справят в ситуация на разделение между обществото и държавата. Този момент е важен в ранните фази на конфликта, тъй като новите кадри са склонни да се струпват в групи, имащи възможността да побеждават и да създават страховита репутация.

Не е случайност, че основна тема в дискурса на джихадистките групи са моралът, честта и справедливостта – ценности, които жителите и общностите, живеещи в среда на дискриминация и репресии желаят да постигнат. Ислямска държава използва същия способ – чрез насилие и

сурово налагане на ред, печели сърцата и умовете на немалко жители в подчинените територии. ИД също така имат склонността да държат бойците си отговорни, което е рядкост сред повечето бунтовнически и радикални групи по света. За света извън конфликтните зони, джихадистите са касапи – за местните жители те са по-скоро ред в хаоса.

Джихадистките групи в Сахел бързо научават тези уроци и каква може да е изгодата от идеологията. Посредством промотиране на пуритански нрави, дисциплина и строга структура, те се различават от бунтовническите групи. Такъв е примерът с Аяд Аг Гали – лидерът на Ансар ал Дин и туарегските бунтове в Северно Мали. Според наблюдатели на конфликта, Аг Гали припознава екстремизма след бързото развитие на местните събития, които водят до бунта през 2012 на светския Национален фронт за освобождение на Азауад (НФОА) срещу правителството на Мали. Аг Гали има амбицията да е водач на движението, но ролята му е ограничена с развитието на бунта. Екстремистката идеология му дава нужната увереност и в последствие той също обявява бунт срещу малийското правителство.

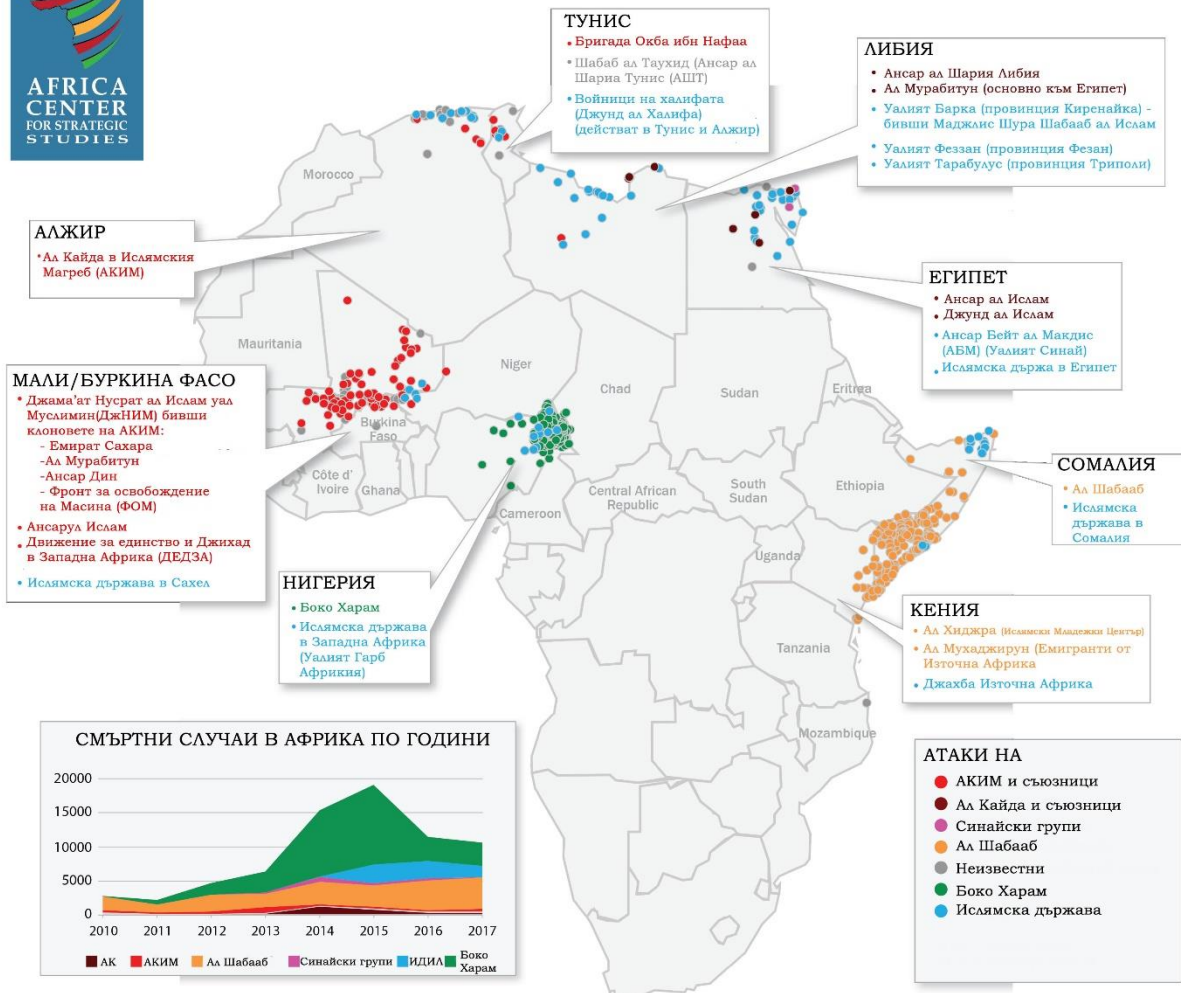
Независимо от това какво показва Аг Гали с призивите му за налагане на крайна форма на ислямско правораздаване, реално той успява да се дистанцира от НФОА и да получи исканата от него видимост, докато в същото време получава материална подкрепа от радикални групи. Резултатът е, че няколко месеца след старта на бунта в Мали, Аг Гали се явява най-видният лидер на туарегското недоволство. Немалка част от онези, които се присъединяват към неговата група, не споделят крайните му възгледи. Алгабас Аг Интала, синът на кланов лидер в Ифогас и член на НФОА, признава, че дезертира в Ансар ал Дин заради мощта на организацията и по-добрата ѝ структура.

Движението за обединение и джихад в Западна Африка (ДОДЗА, MUJAO), джихадистка група в Южен Алжир и Северно Мали, действала между 2011 и 2013, има още по-странна връзка с религията. Голяма част от членовете на организацията са наркотрафиканти, чиито биографии не показват религиозна отдаденост. Тяхната основна цел е

да подсигурят позициите си спрямо конкуренцията в трафика и да наложат контрол върху пътищата за контрабанда.

ДЕЙСТВАЩИ ИСЛЯМИСТКИ ГРУПИ В АФРИКА

Инфографиката е превод от оригиналното изображение, което може да намерите тук - <https://africacenter.org/spotlight/activity-fewer-fatalities-linked-african-militant-islamist-groups-2017/>

Лидерите на групата осъзнават, че приемането на радикална идеология бързо ще ги изстреля напред в състезанието и ще привлече по-отдадени бойци. Този ход е необходим при създаването на успешна структура, която с времето да спечели симпатиите на местните жители, изморени от несигурността и насилието. Това, което прави ДОДЗА е същото, което предприема лидерството на Ислямска държава в Ирак – радикали подкрепят ядосаните на новото правителство араби сунити,

които са все още верни на сваления от САЩ Саддам Хюсеин, и по този начин създават мощна структура.

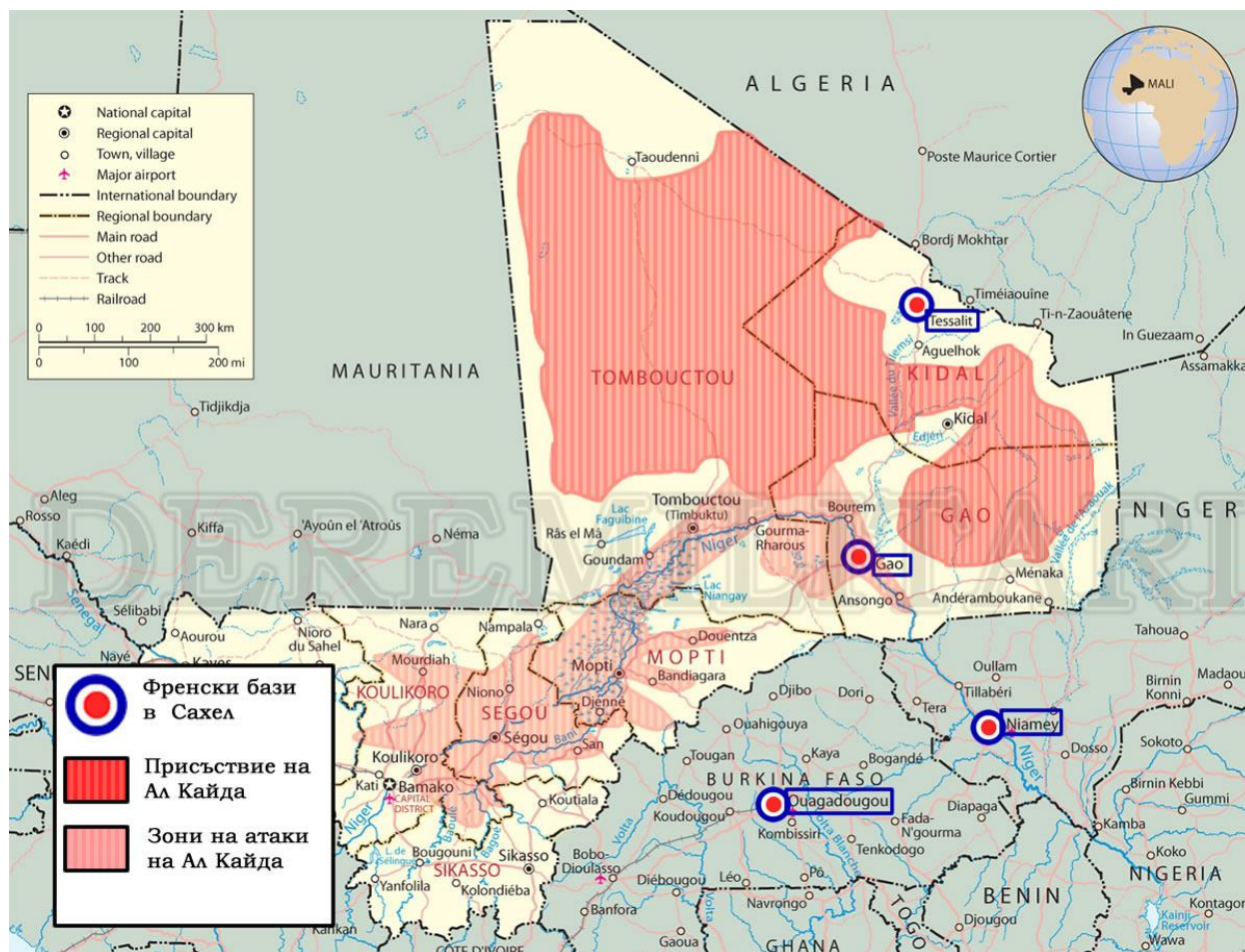
Значението на радикалната идеология в Сахел произтича от нейната инструментална стойност и нормативни ангажменти. За лидерите на бунтовническите групи радикалната идея помага за набирането на нови бойци и симпатизанти. За засегнатите общности съществуват стимули, ако решат да се присъединят към „печелившата страна“. Не предполагаемият религиозен екстремизъм на младежите определя направените избори, а най-вече стратегическите ползи, към които се стремят лидерите и техните последователи.

В края на март тази година, над 130 цивилни от общността фулани²⁴ бяха убити в селището Охасагу в района Мопти в централните части на Мали. Правителството обвини догонската²⁵ организация Дан На Амбасагу, за извършването на клането. Атаката е последната от серия междуетнически сблъсъци, които се случват въпреки присъствието на мироопазващи сили на ООН и френски военни части. Мали има дълга история на политическо насилие, което ескалира през 2012 година, когато бунтът на туарегите получава джихадистка подкрепа и северните райони, които са арена на въстанието, са завзети. С напредването на бунтовниците към централната част на Мали, френските сили се намесиха по искане на малийското правителство. Мисията на ООН в Мали формира също свои части, с които да участва в битката срещу бунта.

Освен споменатите групи, в Мали действат и други. Сред тях една от най-известните е Група за подкрепа на исляма и мюсюлманите (ГПИМ, JNIM), която е свързана с Ал Кайда. Друга организация е Ансарул Ислям, създадена през 2016 година и има подкрепата както на Ал Кайда, така на Ислямска държава в Сахара. Тези групи се възползват от съществуващото вече напрежение и военни сблъсъци между бунтовници и правителство (подобно на ситуацията в Сирия, но без

²⁴ Фулани или Фула, са етническа група, населяваща много от страните в Западна и Централна Африка.

²⁵ Догоните са група от хора, живеещи в централното плато на Мали, на юг от завоя на река Нигер близо до града Бандиagara в региона на Мопти.

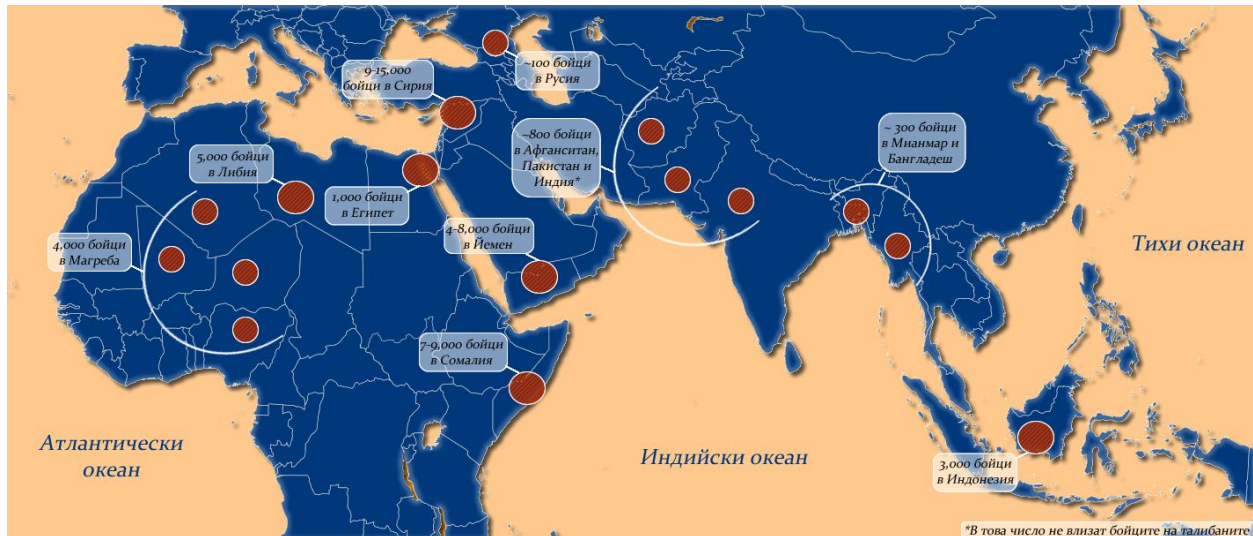
силния етнически момент). Има три главни общности в централните райони на Мали – фулани, догони и бамбара – които живеят в относително спокойствие, ако не се броят споровете за земя и вода. С нарастването на населението на догоните, се увеличи и напрежението, тъй като те се преместват към земите на фулани. Те от своя страна имат проблем с изхранването на по-големи общности. Джихадистките групи се възползват и започват да привличат бойци от фулани, обещавайки им помощ за връщането на земеделските им земи, които общността смята, че са дадени с помощта на малийското правителство. Макар някои да се присъединяват, по-голямата част от фулани отрича насилието и екстремизма.

Догоните и бамбара отговарят на движението сред фулани с организиране на групи за самозащита като Дан На Амбасагу. Тези групи провеждат контраатаки срещу джихадистки позиции в Мали, но прави

впечатление, че тези контраатаки са извършвани главно върху земи на фулани. Точно така се случва и клането в Охасагу. От своя страна, джихадистите от ГПИМ – осъзнавайки появилата се възможност – започнаха атаки срещу малийски войници, заявявайки, че правят това като отмъщение за нападенията върху фулани.

През 2017, Г5 Сахел – местната контратерористична формация, създадена с помощта на Франция и ООН, стартира операции в Сахел. Въпреки желанието за справяне със заплахата, за последните няколко години конфликтът в Мали се разля към Буркина Фасо и други съседни държави. ООН и местните правителства трябва да обърнат по-сериозно внимание на джихадистките групи и техните способности да се възползват от напрежението между общностите. Европейските партньори на тези държави не могат да си позволят да участват само под формата на военна експедиция, каквато има в момента в Мали (с българско участие). Нужно е да се засилят демократичните процеси в Сахел и да се инвестира в подобряване на земеделските райони, за да се намалят споровете за земя и вода.

АЛ КАЙДА В ИНДИЯ СЕ ЗАСИЛВА ЗАРАДИ АФГАНИСТАН

В края на 2018 година, президентът Доналд Тръмп обяви, че САЩ ще започнат изтегляне на около 7000 войници от Афганистан, което ще намали наполовина американските сили в страната. Изтеглянето идва в критичен момент, когато Ал Кайда в Индия (AQIS) съсредоточава повече усилия в подпомагане на афганистанските талибани. Неслучайно специализираният център „Суфан“ публикува предупредителен доклад за опасността от развитието на Ал Кайда на Индийския субконтинент, идваща от новата стратегия на групировката за придобиване на „местно лице“, т.е. за обвързване на целите на организацията с местни бунтове. Тази стратегия позволи на Ал Кайда да избегне преследването на САЩ и западните контртерористични звена за няколко години, сливайки се с местни мрежи на свои съюзници и установявайки нови логистични центрове.

С по-малко войски, които да се сражават, силите на Ал Кайда в Индия ще засилват присъствието си в Афганистан. 2019 година ще бъде свидетел на все по-голяма активност на клетките на организацията в цяла Южна Азия. САЩ и афганистанските сили ще трябва да обмислят нова стратегия. В Афганистан вече действат активно талибаните и

Ислямска държава, а засилването на Ал Кайда ще направи положението особено тежко.

Афганистан и Пакистан остават основни полета за действие на различни групи. За последните три десетилетия, ислямът в Южна Азия се трансформира все повече от умерен и плуралистичен в много попуритански. Разпространението на спонсирани от държави в Залива религиозни училища, стана основна база за привличане на нови бойци и симпатизанти на Ал Кайда и други групировки в региона. В Индия Ал Кайда не е така развита, както в други райони на света – например в Африка – но изграждането на мрежите върви успешно, в това число и на присъствието онлайн.

Ал Кайда в Индия одобри стратегия, която напомня тактиката на Ислямска държава. Новият кодекс на групировката има за цел да върне Ал Кайда на върха на глобалния джихад – позиция, която беше отнета от ИД през 2014. Ситуацията в региона дава множество възможности: разделението между общностите се увеличава, както се увеличават и атаките върху мюсюлмани в Индия. Тази тенденция засилва страховете и предизвиква криза между хиндусите и мюсюлманите. Ал Кайда вече опитва да се възползва като публикува пропаганда както на хинди, така и на урду. Има опасения и от възможно засилване на активността на бойци в оспорваните райони на Кашмир. Пакистан и Индия отдавна оспорват контрола си върху провинцията, а това напрежение предизвиква вълни от насилие.

Докато ИД все още предизвиква внимание, нужно е да се спомене, че след мобилизацията на бойци в Сирия и Ирак, най-голямата мобилизация е в Афганистан. Районът ще продължава да бъде атрактивен за чужди бойци. САЩ не са единствена цел – с продължаващата си дискриминационна политика Китай се превръща в цел на джихадистите. Показателно е, че последните няколко атаки на джихадисти в района бяха насочени срещу инфраструктура на Китай, включително консулството в Карачи.

ТУРСКИ ПОТОК 2 КАТО ЗАПЛАХА ЗА БАЛКАНИТЕ

Карта на Южен поток (Снимка: Euromaidan Press)

„Путин ще спре газа, ако нещо не му харесва“

„Мога да кажа със сигурност – натискът от Москва, в това число всякакъв мръсен шантаж и заплахите, само ще се засилват“. Така коментира за De Re Militari съоснователят на аналитичния център RusEnergy Михаил Крутихин ситуацията около мегапроекта на руския монополист „Газпром“ Турски поток 2 седмици след визитата на премиера Дмитрий Медведев в България.

„Искаме гаранции, но не и от България, а от страна на европейските ни партньори, визирам Европейската комисия“, заяви по време на визитата си в София на 4 март министър-председателят на Руската Федерация Дмитрий Медведев. Това става само три дни преди „Булгартрансгаз“ ЕАД (дъщерна компания на държавния Български енергиен холдинг – БЕХ) да разпечата първите кашони с ofertите на

чуждестранните компании, които искат да изграждат Турски поток в посока сръбската граница.

УДАРНО И ТАЙНО

Процедурата бе обявена от „Булгартрансгаз“ почти незабелязано още през декември 2018 г. Обществената поръчка за линейния участък на газопровод с дължина 484 км е на стойност 2,286 млрд. лв. без ДДС. Идеята беше после „Газпром“ да предостави кредит за €1,4 млрд., който да се погасява в течение на 10 години с таксите за транзит, които ще получава за транспортирането на руския газ БТГ.

Общо три консорциума взеха участие в процедурата по време на първото отваряне на офертите 7 март 2019 г. Става дума за италиано-люксембургския ДЗЗД „Консорциум – Газово развитие и разширение в България“ (ГРРБ), който включва италианската Bonatti Group с централа в гр. Парма, Емилия-Романя, Италия с адрес: Via Alfredo Bernhard Nobel 2/A 43122. Тя участва чрез Консорцио Варна 1 (учредено от Бонатти С.П.А и Макс Щрайхер С.П.А) и Комплишънс дивелъпмънт С.А.Р.Л- клон България). Вторият бе саудитският консорциум „Обединение Консорциум Аркад“ (с участници Аркад Ей Би Би С.п.А и Аркад Енджиниъринг енд Констръкшънс Къмпъни). Този консорциум е около саудитската компания Arkad с адрес: Saudi Commission For Health Specialties Building 4th~7th Floors King Saud Road-Rakah, Al-Khobar 31952, Saudi Arabia. Третият бе унгарският консорциум „Обединение от Industries Fovallalkozo Zrt и Industries-KVV Kivitelez Zrt. В българския Търговски регистър информация за участниците на този етап липсва, най-малкото с обявените им в пресрелийзите на БТГ имена.

На 14 март 2019, в сайта на БТГ е публикуван Протокол от работата на комисията в открита процедура по Закона за обществените поръчки (ЗОП) с наименование: „Доставка на необходимите материали и оборудване, инвестиционно проектиране – фаза работен проект, изграждане и въвеждане в експлоатация на обект: „Разширение на газопреносната инфраструктура на „Булгартрансгаз“ ЕАД паралелно на

северния (магистрален) газопровод до българо-сръбската граница”, етап: „Линейна част“ и референтен номер: 180-100 на „Булгартрансгаз“ ЕАД. Протоколът бе изпратен на тримата участници – ДЗЗД Консорциум „Газово развитие и разширение в България“ (ГРРБ), Обединение „ОТ Industries Fovallkozo Zrt. И ОТ Industries – KVV Kivitelezо Zrt.“ и Обединение „Консорциум Аркад“ и едновременно с това е публикуван на Профила на купувача на БТГ.

При повторното отваряне на офертите на 26 март се оказа, че унгарското обединение отпадна от надпреварата заради пропуските в документацията. Същевременно нито една от големите български фирми в строителния бранш, канели се преди 6 години да строят „Южен поток“, така и не е подала оферта за мегапроекта на „Газпром“ у нас.

„Булгартрансгаз“ финализира успешно обществената поръчка за избор на изпълнител в открита процедура по Закона за обществените поръчки (ЗОП) с наименование: „Доставка на необходимите материали и оборудване, инвестиционно проектиране - фаза работен проект, изграждане и въвеждане в експлоатация на обект: „Разширение на газопреносната инфраструктура на „Булгартрансгаз“ ЕАД паралелно на северния (магистрален) газопровод до българо-сръбската граница”, етап: „Линейна част“ и референтен номер: 180-100 на „Булгартрансгаз“.

След откритата процедура по ЗОП, комисията, назначена от възложителя, класира участника Обединение „Консорциум Аркад“ на първо място и предложи същия за изпълнител на обществената поръчка, съобщи от БТГ на 3 април 2019 г. „Изборът на изпълнител е осъществен чрез прилагане на показателите от Методиката за комплексна оценка, зададени от „Булгартрансгаз“ ЕАД, като избраният консорциум е предложил икономически най-изгодната оферта по предварително обявения критерий за възлагане „оптимално съотношение качество/цена“, съобщи от компанията.

Предложението на Обединение „Консорциум Аркад“ «включва най-ниските цени, както за изпълнение на всички дейности от предмета на поръчката при максимално допустим срок на изпълнение на дейностите

250 (двеста и петдесет) календарни дни, така и при изпълнение на всички дейности от предмета на поръчката при максимално допустим срок на изпълнение на дейностите 615 (шестстотин и петнадесет) календарни дни».

„Избраният консорциум е обединение от чуждестранни компании, като негови членове са: Аркад Ей Би Би С.п.А. - Италия и Аркад Енджиниъринг енд Констракшънс Къмпъни – Саудитска Арабия“, обобщиха от БТГ.

ШАНТАЖ И НАТИСК ОТ МОСКВА

На 19 март добре информираният (бившата репортерка на изданието в Кремъл Наталия Тимакова е пресаташе на Медведев) руски вестник „Коммерсантъ“ излезе с кратка статия за готовността на морската част на газопровода („Турски поток“ излезе на брега“). В последния абзац обаче пише нещо скандално за държава от Европейски съюз (ЕС), каквато трябва да се съобразява с Брюксел:

„В момента върви изграждането на втората тръба по територията на Турция, строителните работи също така започват в България и в близките седмици трябва да започнат в Сърбия“.

Същевременно, слабо известният украински сайт пише, че „Газпром предупреди България, че може да остане на студено през зимата“, в случай, че пак възпрепятства изграждането на газопровода, „водейки се по САЩ“ - намек за спирането на „Южен поток“ през 2013 г. В статията се твърди, че едва ли не е било пратено съответното писмо от „Газпром“ до Министерство на енергетиката на България.

„Това е партенка в опит за шантаж от страна на Москва, тепърва натискът към България ще се засилва“, коментира за Биволъ съоснователят на RusEnergy Михаил Крутихин, който от години критикува използването на „Газпром“ в качеството на основното политическо оръжие от страна на режима на Владимир Путин.

Що касае политическия аспект, то според съоснователя на базирания САЩ East-European Gas Analysis Михаил Корчъомкин, „Газпром“

продължава да се използва като оръжие на Кремъл в Европа: „Те доказаха на практика, че могат да свият доставките по всяка от тръбите“.

Такъв е примерът на „Северен поток“ по дъното на Балтийско море в посока Германия. „През зимата на 2014 – 2015 г. Москва „наказва“ Берлин за „лошото му поведение“, след като германската RWE «посмя» да препродава газ на Украйна по реверсивна връзка“. „Преди това, Путин ги предупреждаваше – заплашваше да съкрати доставките“, обобщава Михаил Корчюмкин. Експертът е сигурен, че за София изключения няма да има в политическия план: „Ако Кремъл нещо не хареса в България, то „Газпром“ също ще я „накаже“.

ЕС МОЖЕ ДА СПРЕ „ТУРСКИ ПОТОК 2“

Двама от най-авторитетните рускоезични експерти Михаил Крутихин (RusEnergy) и Михаил Корчюмкин (East-European Gas Analysis), коментирйки за DeReMilitari, са единодушни, че „Турски поток 2“ може да бъде спрян от Еврокомисията (ЕК) на по-късен етап.

Според прегледалия техническите изисквания на „Булгартрансгаз“ Михаил Крутихин, заложената цена от €1,3 млрд. за тази държавна поръчка е по-скоро недостатъчна за качествено изпълнение на тръбопровода. „Срещу подобна сума по принцип би могло да се построи линейната част, но ще се наложи да се пести от всичко и да не се краде“, смята енергийният експерт.

Според него пък офертата на загубилия италианско-люксембургски консорциум е раздута – тяхното предложение бе да построят тръбата за €2,4 млрд: „По най-грубите оценки е завишена“.

Запитан дали има рискове за българската екология и защитените зони в близост от бъдещия български участък на „Турски поток 2“, той смята, че без окончателната проектна документация и оценката за въздействие върху околната среда (ОВОС) „е рано да се говори“. Но според него при реализирането на „Северен поток 2“ „защитените територии бяха жертвани“ в името на проекта. Рано е „да се

теоретизира“ според Михаил Крутихин и относно евентуалните терористични заплахи за газопровода, ако бъде изграден такъв на Балканите. Според Михаил Корчюмкин, съветът за използване на повече газ в енергийното потребление на една държава „е сравним със съвета за алкохолик да мине от водка на бира“.

„Екологичният риск се основава на това, че колкото повече синьо гориво се консумира, толкова повече време ще отнеме преминаването към чистата енергия“.

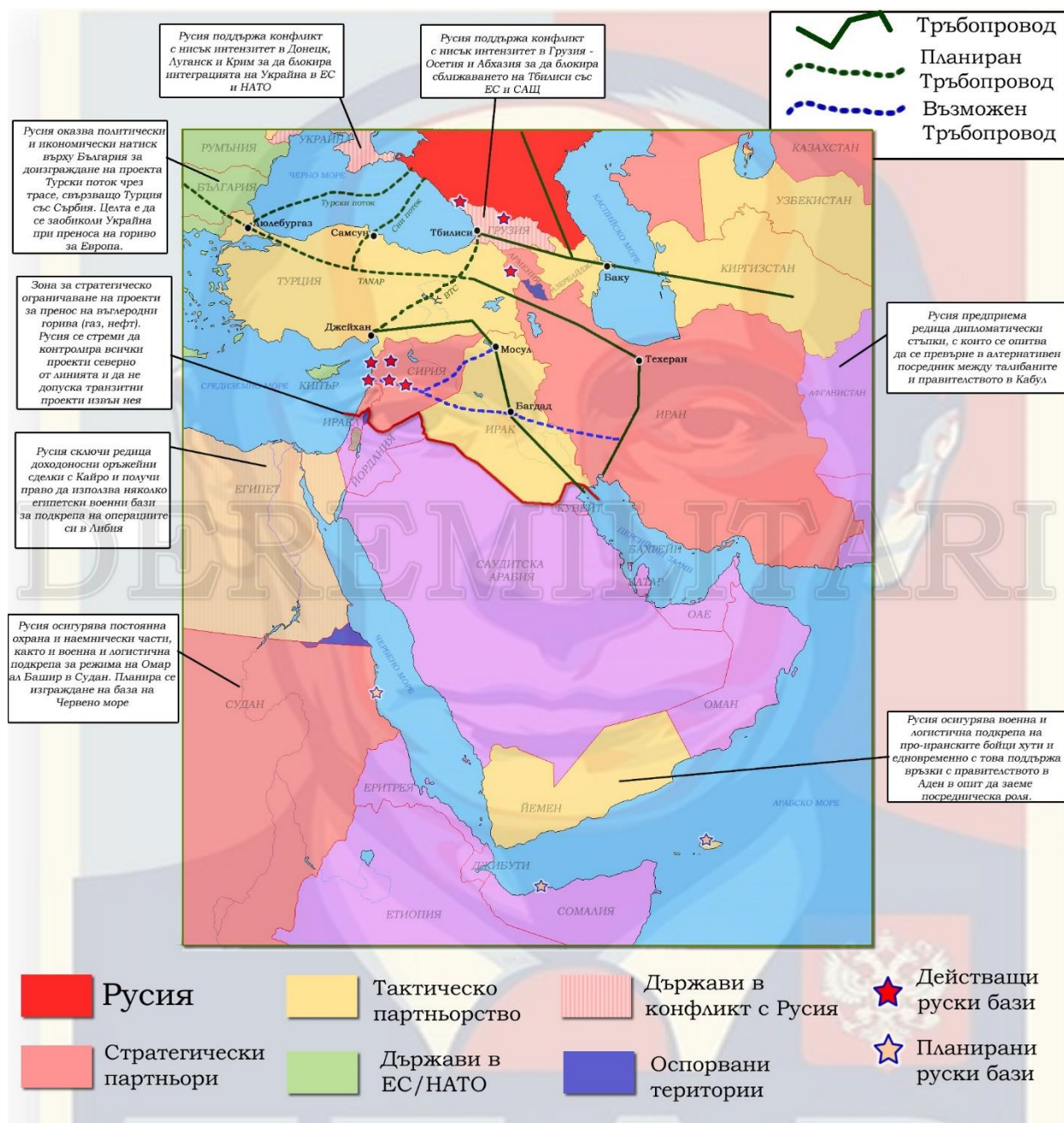
Корчюмкин е категоричен, че екологичната енергия трябва да бъде приоритет в планирането за следващите години, в т.ч. и за България: «Време е да спрем да палим всякакъв вид конвенционално гориво и да започнем да преминаваме към енергетика без вредните емисии“.

Според него по принцип да се изгради газопроводът може, ако руският газ конкурира успешно с азербайджанския по Трансанадолския газопровод (TANAP): «Това би било полезно за потребителя“. Но Корчюмкин е на мнение, че трябва да се взима предвид колко е ограничен „Газпром“ като възможности по „Турски поток“. „Монополистът вече похарчи над €20 млрд. на руската част и подводните тръби. Тези високи транспортни разходи най-вероятно ще го накарат да вдигне цените“.

Експертът пояснява, че „Газпром“ вече губи конкуренцията си с Турция, която внася от Азербайджан. Вносът на Анкара се е свил с над 2/3: „Според турската статистика в първото тримесечие на 2019 г. доставките на руския газ към Турция по действащия Трансбалкански газопровод са се сринали със 71%“.

Според него ЕК „мисли бавно“ относно позицията си за „Турски поток 2“, защото трябва да сравнява конкурентоспособността на проекта с тези за доставки на синьо гориво от Азербайджан (газопроводите ТАР и TANAP). Анализаторът е на мнение, че комисията трябва да „проверява дали има положително влияние на тази тръба върху конкуренцията“. „Ако там отиде газът от TANAP, който ще трябва да се разшири до 31 млрд. м3 годишно“, сподели Михаил Корчюмкин.

ГАЗОВА ПОЛИТИКА И ВОЕННО ПРИСЪСТВИЕ НА РУСИЯ В БЛИЗКИЯ ИЗТОК

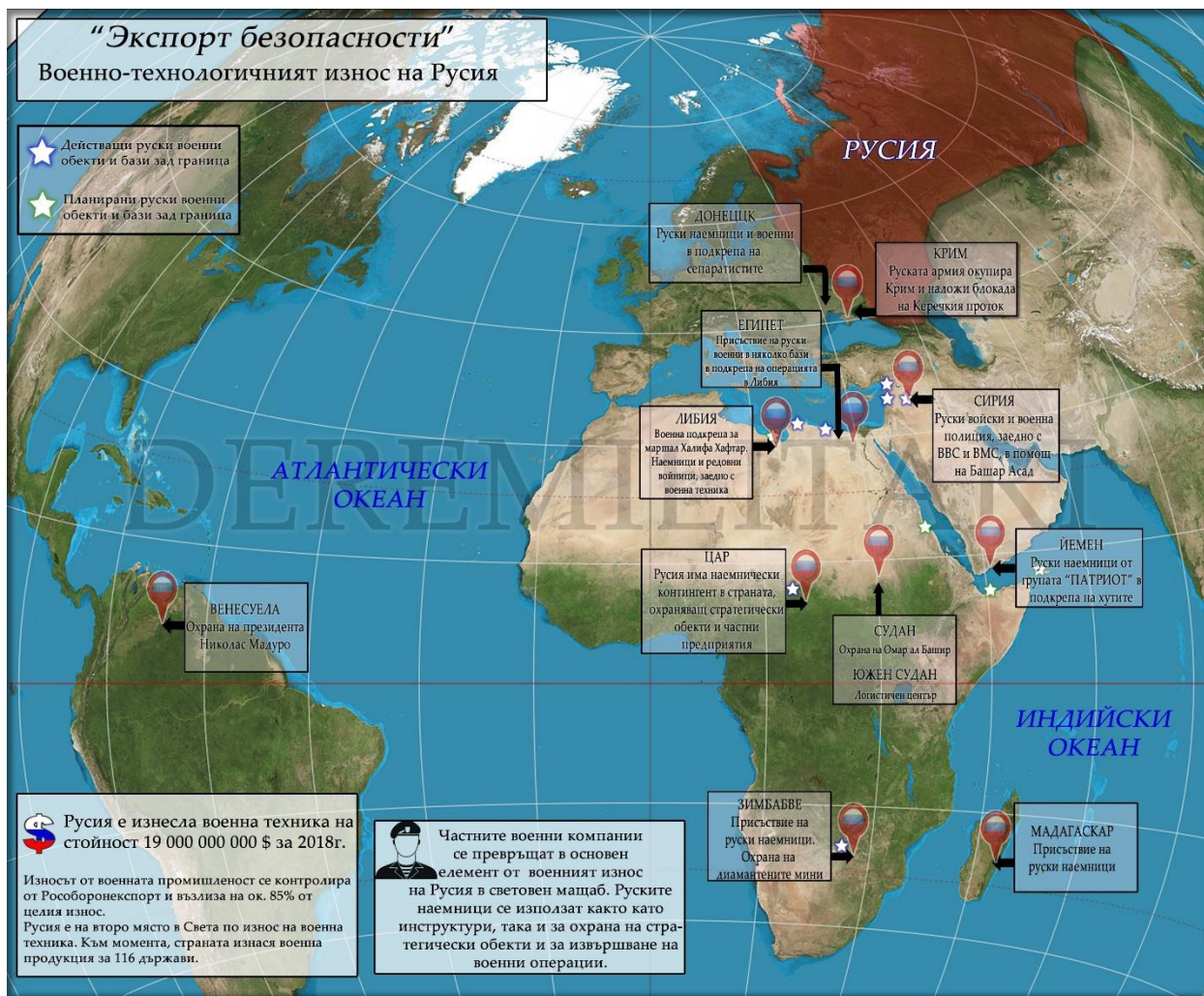

2018-та беше ключова Година за разрастването на геополитическото влияние на Русия в световен план. Ключов елемент в експанзията бе военният износ. Класическата представа за „военен износ“ обаче вече е неприложима, когато става дума за съвременните измерения на външната политика в глобален аспект.

Русия превърна износа на войници и наемници в не по-малко важен фактор от своите задгранични ангажименти в сравнение с конвенционалните военни технологии. Доказвайки своята ефективност в опазването на режима на Башар ал Асад в Сирия, руските наемнически компании (ЧВК) бързо привлякоха нови наемодатели в онези държави, в които държавните глави, подобно на Асад, се стремят да запазят властта си срещу все по-разрастваща се вълна от протести и брожения.

Няма конкретни данни за цялостния размер на руските военни и наемнически контингенти зад граница. Без съмнение, най-значителната ЧВК остава „Вагнер“ с над 6 000 служители в началото на 2019-та година. Ок. 2 500 от тях са разположени в Сирия, 300 в Либия и поне 50 в Зимбабве. Вероятно около 100 души оперират на територията на Централно африканската република. „Вагнеровци“ има и в Судан, както и в Мадагаскар. Отделно от тях продължават да оперират още две военни компании – Е.Н.О.Т. и „Патриот“. Първата действа най-вече в Украйна и Сирия, но нейни членове служат като военни инструктори на различни паравоенни формирования, в това число има сигнали и за Сърбия и България. „Патриот“ действат на терен в Йемен, където подкрепят каузата на хутите срещу йеменското правителство, подкрепено от Саудитска Арабия. Успоредно с тези три големи компании действат и редица по-малки, които допълват богатия спектър от руски наемнически отряди.

Профилът на участниците в тях е наистина разнообразен. Гръбнакът на бойните части обикновено се формира около ветерани от различни армейски редовни и специални подразделения, както и от бойци, сражавали се в различни конфликти в Европа (Босна, Косово, Украйна) и света (Либия, Сирия, Афганистан), както и бивши бойци, служили в

чуждестранни наемнически формирования като Френския легион. В допълнение към тях, в редиците на ЧВК се срещат авантюристи с по-ограничен военен опит, както и млади мъже, отслужили редовна служба, които виждат в наемническия занаят възможност за бързо натрупване на големи суми, с които да подобрят стандарта си на живот и да се погрижат за своите семейства.

Паралелно с износа на войници и наемници, Русия е на път да постигне значителни приходи чрез сключването на доходоносни сделки за доставка на отбранителните ракетни системи С-400. На базата на тяхното дислоциране в Сирия и на повишените им технически характеристики, С-400 се превърнаха в желана придобивка за глобални военни играчи от калибъра на Турция, Саудитска Арабия, Катар и Индия. Ако Москва успее да реализира всички настоящи сделки за

закупуване на системата, в бъдеще спектърът на купувачите неминуемо ще се увеличи.

Освен чисто финансовите облаги, които Русия несъмнено преследва, износът на военни ефективни цели и постигането на политически цели. На много места, руските наемници действат като персонална гвардия на авторитарните лидери. Подобна поддръжка обикновено е обвързана с военни и икономически договори за сътрудничество, които целят да разширят руското влияние зад граница. През последната година, основно съсредоточие на руската политика се явяват Африка и Близкия изток, макар че Москва направи няколко стъпки и извън този регион. Основната сред тях е продължаващата категорична подкрепа за президента на Венецуела Николас Мадуро.

НАСОКИ В РАЗВИТИЕТО НА ВОЕННАТА СТРАТЕГИЯ

По време на военно-научна конференция, посветена на развитието на стратегията в съвременните условия, началник щабът на въоръжените сили на Русия, ген. Валерий Герасимов изнесе реч, която бе определена като ключова за бъдещето на руската армия. В конференцията, превърнала се в ежегодна традиция, взеха участие представители на руската военна академия на науките, министерството на отбраната, президентската администрация, Държавната дума и Съвета на федерацията, както и цивилни учени от Руската академия на науките и различни висши учебни заведения. Основни теми бяха бъдещето на военното дело, възможните конфликти в краткосрочен и дългосрочен план, както и основните предизвикателства пред сигурността на Русия. Генерал Герасимов изнесе специален доклад, посветен на основните насоки в бъдещото развитие на военната стратегия и на задачите, стоящи пред военната наука. Предлагаме ви съдържанието на неговия доклад:

Трансформации на военните заплахи

Стана традиционно по време на ежегодната среща на Академията на военните науки да се обменя опит и гледни точки между специалистите по-най актуалните въпроси и проблеми в сферата на военната наука. Бъдещето на тази наука често се предопределя от достиженията на конференцията, ето защо нейните резултати привличат внимание не само в Русия, но и зад граница. Тази година, ние ще разгледаме развитието на военната стратегия при настоящите условия.

Военната стратегия като наука за „изкуството да се ръководят войските“, се е зародила началото на миналия век и се развива в контекста на изследванията на прекия опит от войните. Най-общо, стратегията представлява „система от знания и действия за предотвратяване, подготовка и водене на войните“.

В днешно време се наблюдава увеличение в броя на видовете конфликти и е на лице съществено изменение в тяхното съдържание. Увеличава се количеството на субектите, участващи в бойните действия. Редом с въоръжените сили на суверенните държави, на бойното поле се появяват въоръжени групи (*в оригиналната версия бандформирования – бел. пр.*), частни военни компании и само провъзгласили се „квазидържави“.

Активно е и участието на средства от сферите на икономиката, политиката, дипломацията, информационния обмен, а също така и на демонстрацията на военна мощ с цел засилване на мирновременната ефективност. Военната сила става приложима едва тогава, когато поставените цели не могат да бъдат постигнати с мирни средства.

В този контекст, стратегическите опоненти на Русия не крият намерението си да действат съвместно за постигане на цели, надхвърлящи рамките на локалните конфликти. Те се подготвят за водене на военни действия срещу „високотехнологични противници“, чрез използването на прецизни средства за нанасяне на поражение от въздуха, морето и космоса, както и с активно използване на информационно противопоставяне. В такава обстановка, нашите въоръжени сили са длъжни да могат да водят войни и въоръжени конфликти от нов тип с използването както на класическите, така и на асиметричните военни прийоми. Поради тази причина, от първостепенно значение за развитието на теорията и практиката на военната стратегия става необходимостта рационалната стратегия да се адаптира за водене на военни действия срещу широк спектър от противници.

За нас е необходимо да уточним същността и съдържанието на военната стратегия, принципите за предотвратяване на конфликтите, както и способите за подготовка и водене на военните действия. От това следва и необходимостта от по-нататъшно развитие и реформиране на въоръжените сили, най-вече в стратегически аспект, а също така и за повишаване на отбранителния потенциал на държавата.

Еволюция на основните стратегически концепции

В хода на своето развитие, военната стратегия преминава през няколко еволюционни етапа – от „стратегия на разгрома“ и „стратегия на изтощението“ до „стратегия за глобална война“, „ядрено възпиране“ и „непряко действие“. САЩ и техните съюзници са задали агресивна насока за своята външна политика. Те са разработили концепция за военни действия с настъпателен характер, като например „глобален удар“, „многосферна конфронтация“, както и за използването на технологиите за провеждане на „цветни революции“ и оказване на натиск чрез „мека сила“.

Тяхната цел е ликвидирането на държавността в неудобните за тях страни, уронване на суверенитета, подмяна на законно функциониращите държавни структури. Това се случи в Ирак, в Либия и в Украйна. В настоящият момент, аналогични действия се наблюдават и във Венецуела. Пентагонът е пристъпил към разработката на напълно нов способ за водене на военни действия, който са кръстили „троянски кон“. Нейната същност се корени в активното използване на „протестната сила на петата колона“ за дестабилизация на обстановката и съчетаването ѝ с нанасяне на високотехнологични удари по ключови стратегически обекти.

Искам да отбележа, че Руската федерация е напълно подготвена да противодейства на всички тези стратегии. През последните години, по време на съвместни учения, заедно с генералният щаб разработихме концептуален подход за неутрализацията на агресивни действия от страна на възможните противници.

В основата на нашите ответни действия стои концепцията за „активна отбрана“, която, взимайки под внимание отбранителния характер на руската военна доктрина, предполага набор от мерки за предущаща неутрализация на военните заплахи срещу държавата.

Именно обосноваването на тези цели трябва да съставлява основна част от работата на военно научните институции. Едно от техните основни направления е подsigуряването на безопасността на

държавата. Ние сме длъжни да изпреварим своите противници по отношение развитието на военната стратегия и винаги да сме „с една крачка напред“.

Обединяване на теорията и практиката

Развитието на стратегическата наука е длъжно да обхване две направления. Това са развитието на системата от познания за войната, усъвършенстване на практическите способности за предотвратяване на конфликтите, както и подготовката за и воденето на самите войни. Основната научна сфера на военната стратегия се явява въоръжената борба и нейното стратегическо ниво. С появата на нови сфери на противоборство в съвременните конфликти, средствата за водене на война все повече се изместват към интегрираната употреба на политически, икономически, информационни и други не-военни способности, подсилени с планираното прилагане на военна сила. Въпреки това, основна цел на стратегическата наука си остава подготовката и воденето на войните, най-вече от страна на въоръжените сили. Да, ние отчитаме всички останали не-военни способности, които оказват въздействие върху хода и изхода от конфликтите, обезпечават и създават условия за ефективната употреба на военните сили. Същевременно, трябва да се разбере, че конфронтацията в другите сфери е предмет на техните собствени „стратегии“, способности за действие, и необходимите за това ресурси. С цел постигането на заложените цели, наша задача е не да контролираме тези други сфери, а да осъществяваме координация с тях.

Стратегията трябва да се занимава с прогнозиране характера на бъдещите войни, разработване на нови „стратегии“ за тяхното водене, както и осъществяване на адекватна подготовка на държавата и въоръжените сили в случай на война. В този контекст, е необходимо да осъвременим списъка с научни цели и да го разширим с нови направления в научната дейност.

Естествено, работата по тези направления трябва да се ръководи от Военната академия към Генералният щаб заедно с Военната академия

на науките. За още по-ефективното разработване на проектите, трябва да се привлекат за активно участие научните звена на министерство на отбраната, както и научния потенциал на заинтересованите федерални органи на изпълнителната власт. Както показва практиката, проблемните въпроси трябва да бъдат разисквани в рамките на научно-практични конференции. Само по този начин, те биха могли адекватно да допринесат за нови резултати в областта на теорията и практиката на военната стратегия.

Принципи за предотвратяване, подготовка и водене на войните

С промяната в характера на войните и тяхната подготовка и водене, част от съществуващите стратегически принципи стават неприложими, а други се изпълват с ново съдържание. Превенцията на войната се състои в това да се предвиди развитието на военно-политическата обстановка и стратегическата ситуация, с цел навременното оценяване на военни опасности и заплахи и своевременната реакция за тяхното неутрализиране.

Принципът за предварителна подготовка на държавата за война се гарантира чрез поддържането на постоянна военна и мобилизационна готовност, както и чрез създаването и подsigуряването на постоянни стратегически запаси и резерви. В съвременните условия, принципите на войната се развиват на базата на съвместното прилагане на военни и не-военни способности на база решителната роля на въоръжените сили. Принципът за постигане на изненада, решителност и непрекъснатост на стратегическите действия остава все така актуален. Действайки бързо, ние сме длъжни да пресечем действията на противника с нашите превантивни мерки, своевременно да идентифицираме неговите уязвимости и да създадем заплаха от причиняване на неприемливи за него щети. Тези стъпки обезпечават вземането и задържането на стратегическата инициатива. Работата по уточняването на действащите и разработването на нови принципи, трябва задължително да продължи на база на консолидираните усилия на цялото научно общество. Необходимо е да бъдат формулирани

принципи от общ, универсален характер, както и такива, свързани с реакцията към създаването на конкретна стратегическа обстановка.

Такива трябва да са основните насоки в развитието на теоретичните положения на военната стратегия. Също така, както е казал великият руски полководец Александър Василиевич Суворов: „теорията е мъртва без практиката“ и именно на тази основа, практическата дейност на военната стратегия би била невъзможна без нейното научно обосноваване.

Система за предвиждане на сценариите

В основата на практическата част на стратегията стои създаването на система от изследвания за прогноза на сценариите, по които биха се водили и развили военните конфликти. Именно на база на добре предвидените изходи от конфликтите, могат да бъдат събрани данни, които да послужат за адекватна подготовка на въоръжените сили. В настоящият момент, вече има разработена система, в която стратегическото възпиране играе ключова роля. Тя е теоретично обоснована и проверена на практика.

В момента, Вашингтон продължава да поддържа курс по разширяване на своето военно присъствие по границите на Русия, да разрушава системата от договори, гарантиращи ограничението и ликвидирането на определени типове оръжия, все действия, с които се нарушава стратегическата стабилност. Така , например, през 2002г., САЩ едностранно напуснаха Договора за ограничаване на системите за противоракетна отбрана.

Следващата стъпка, която предприеха, беше демонстративното преустановяване на Договора за ликвидиране на ракети със среден и малък обseg и биха могли да се откажат от Договора за стратегическо нападателно въоръжение СНВ-3.

Напоследък, Пентагонът нееднократно заявява намеренията си да използва космическото пространство с военни цели. За тази цел се

създава нов род войски – космически, което е и предпоставка за милитаризиране на космическото пространство.

В крайна сметка, всички тези действия могат да допринесат за рязкото изострян на военно-политическата обстановка, появата на военна заплаха, на която ние ще отговорим с огледални и асиметрични средства.

Средства за стратегическо възпиране

В следствие от тези фактори, актуалната задача пред стратегическата наука е да подобри и развие мерките за възпиране чрез ядрени и не-ядрени средства. Всеки потенциален агресор трябва да осъзнае, че всякаква форма на оказване на натиск върху Русия и съюзниците и е безперспективна.

Нашият отговор няма да бъде чакан дълго. За тази цел, в момента се разработват и се приемат на въоръжение съвременни образци на военната техника , както и принципно нови видове оръжия. Стартира разработването на нови образци на военната техника и тяхното интегриране във въоръжените сили. „Авангард“, „Сармат“, новите оръжия „Пересвет“ и „Кинжал“, вече показаха своето високо ниво на ефективност. Успешно вървят изпитанията и на комплексите „Посейдон“ и „Буревестник“. Работи се и по създаването на свръхзвукова ракета за изстрелване от военноморски съдове „Циркон“.

Не може да има никакво съмнение във факта, че в това направление, ние сме водещи сред всички развити страни в света.

В същата посока бе взето решение за провеждане на научни и конструкторски работи по изготвяне на наземен комплекс за изстрелване на свръхзвукови ракети.

Създаването на нови образци на военната технология няма да въвлече Русия в нова надпревара във въоръжението. Количеството нови оръжия, достатъчни за постигане на необходимото стратегическо възпиране, ще бъде посрещнато изцяло от средствата, предвидени във военния бюджет.

Политиката, провеждана от нашите западни партньори ни принуждава, да отговаряме „на заплахата със заплахата“, да планираме в перспектива нанасянето на удари срещу оперативни центрове, както и по ракетни установки, позволяващи изстрелването на крилати ракети по цели, разположени на територията на Русия.

Военните учени трябва да ускорят разработката и приложението на модерни оръжия, както и да разширят съществуващите възможности за противодействие срещу агресивни действия от страна на потенциални врагове, действащи в космоса и от космоса.

„Стратегия за ограничени действия“ извън пределите на Русия

Важна роля за развитието на стратегията има опитът, придобит в Сирия. Неговото обобщаване и внедряване на практика, позволиха обособяването на нова практическа област – изпълняване на задачи за защита и продължение на националните интереси извън пределите на Русия чрез „стратегически ограничени действия“.

Основен елемент от тази стратегия се явява създаването на самодостатъчна военна групировка (сила), на базата на едно от звената на въоръжените сили, притежаваща висока мобилност и способността да допринесе оптимално за реализиране на поставените задачи. В Сирия, тази роля беше поета от Въздушно-космически войски. Най-важните задачи за реализирането на поосечената стратегия, се явяват завземаните и удържането информационното превъзходство, следвано от високата готовност на системите за управление и постоянно снабдяване, както и на скритото разполагане на необходимите войскове части. Получихме рационален модел за действията на войниците по време на операции. Ролята на военната стратегия се състои в това да координира военните и не-военните действия на руската войскава групировка (сила) от една страна и на въоръжените сили на заинтересованата страна, както и на военизираните структури на страните, участващи в конфликта. Развитие претърпя и следвоенното урегулиране. В Сирия беше разработена и за първи път изпробван на практика новата форма на

структуриране на въоръжените сили – хуманитарната операция. В Алепо и Източна Гута трябваше в най-кратки срокове да се планират и изпълнят действия по извеждане на мирно население от конфликтната зона, успоредно с изпълнението на бойни задачи за разгром на терористите.

Постигнатите в Сирия резултати позволиха да бъдат очертани и изследвани специфични области от приложението на въоръжените сили, в контекста на задачи по защита и продължение на националните интереси извън границите на Русия.

Форми за прилагане на войскови групировки в рамките на „стратегия за ограничени действия“

Една от насоките за развитие на стратегията е свързана със създаването и развитието на единна система от интегрирани сили и средства за разузнаване, унищожаване и управление на войски и оръжия на базата на съвременни информационни и телекомуникационни технологии.

Тя е предназначена да локализира цели и да задава прецизни удари срещу обекти от критична важност, във времеви диапазон, близък до реалния, както и срещу стратегически и оперативно-тактически не-ядрени оръжия. В близко бъдеще, военната наука трябва да разработи и обоснове система, за нанасяне на комплексно поражение на противника.

Следващото направление е свързано с употребата на роботизирани комплекси с военно предназначение и безпилотни военно въздушни летателни апарати, с цел повишаване ефективността при решаване на широк набор от задачи.

Друго направление трябва да бъде развитието на системи за неутрализиране на безпилотни летателни апарати и високоточни оръжия. Тук решаваща роля ще изиграят силите и средствата за радио-електронна борба, които осигуряват възможност за прецизирано

въздействие на база типа на вражеския обект, неговата структура и критичната му важност във времето.

Първостепенна задача на военната наука в този аспект е разработването на адекватна система за противодействие на вражески безпилотни летателни апарати и за разширяване на съществуващите възможности на радио-електронните сили на Руската федерация, както и интегрирането на тези две насоки в рамките на единна система.

Искам да подчертая: роботизираните системи, безпилотните летателни апарати, радио-електронното военно дело – всички тези неща обезателно трябва да присъстват в дневния ред на военната наука, в това число и на военната стратегия.

Взаимодействие между отделните компоненти на въоръжените сили

Една от основните черти на съвременното военно дело, е използването на дестабилизация на вътрешната сигурност, чрез провеждане на диверсионно-терористични действия.

Именно поради тази причина, важен елемент от развитието на военната стратегия и наука се явява разработката и усъвършенстването на системата за териториална безопасност, нейната структура и способности за разгръщане, както и начините за поддържане на нейната постоянна готовност. В момента, у нас се работи усилено по реализацията на редица мерки от военен и не военен характер, осъществявани от съответните министерства и ведомства, ангажирани с отбраната на националната сигурност. Въпреки това е необходимо да се продължи с разработването на схемата за координация на отделните органи в рамките на федералната изпълнителна власт, ясното разпределяне на техните пълномощия, чрез които да се управляват решенията при възникване на засилваща се военна заплаха или кризисна ситуация.

От особена важност е създаването на система за гарантиране безопасността на инфраструктурни обекти от критична важност за

държавата срещу въздействие от всякакво естество, по време на непосредствена заплаха от агресия, при която противникът ще се стреми по всякакъв начин да постигне дестабилизация на обстановката, което ще предизвиква хаос.

Настоящият въпрос е нов за теорията и практиката на военната стратегия и подлежи на всестранна научна разработка. Резултатите от тази работа трябва да бъдат формулирани като теоретични положения, а на практика да се разработи система за координирано действие от страна на силите на различните ведомства и средствата по обезпечаване на комплексната безопасност.

Противопоставяне в информационната сфера

До скоро, военната наука се занимаваше с изследване на въпроси от използването на въоръжените сили в традиционните сфери за водене на война – по суша, въздух и вода. Анализът на съвременните тенденции показва, че нараства значението на още една сфера – информационната. Бъдещите военни конфликти със сигурност ще се пренесат и в рамките на тази сфера. Същевременно, информационните технологии, сами по себе си, представляват едно от най-модерните видове оръжия.

Информационната сфера, поради отсъствието на национални граници, създава възможност за дистанционно, скрито въздействие не само върху критично важната информационна инфраструктура, но и върху населението на страната, с което се оказва влияние върху националната сигурност на държавата.

Именно поради тази причина, изследването на информационните действия се явява задача от първостепенна важност за развитието на военната стратегия.

Повишаване на военната мощ на въоръжените сили на РФ

Приоритетно направление за развитието на военната стратегия е изследването на способите за повишаване на военната мощ на въоръжените сили на РФ. Военната мощ се определя от числеността и

качествения състав на въоръжените сили, тяхното окомплектоване и техническо обезпечение, морално-психологическото състояние, нивото на подготовка, както и боеспособността и боеготовността на войските. В момента се планира програма за набиране на допълнителен персонал за въоръжените сили чрез договори. Към 2025 година, броят на военнослужещите трябва да достигне 475 000 души. По този начин, значително ще се намали необходимостта от свикване на граждани на база на военната повинност. В момента, офицерският корпус на въоръжените сили бива окомплектован с подготвени, професионални кадри. Всички командири на военни окръзи, ръководителите на общовойсковите объединения, объединените части на ВВС и ПВО, както и 96% от ръководителите на общовойсковите части и съединения имат реален боен опит.

Всички видове и родове във въоръжените сили на РФ се развиват балансирано и паралелно, с навременно усвояване на най-новите достижения на военната техника. Значително се е затвърдила ядрената триада, която играе ключова роля за съхраняването на стратегическия паритет. Размерът на съвременните компоненти от ядреният ни арсенал, достигна 82 процента.

Нивото на операционна и военна подготовка на войниците и военното командване, се е подобрила значително. Техните способности са се променили значително.

Внезапно провежданите проверки, потвърждават способността на въоръжените сили да се предислоцират на големи разстояния акуратно и да усилят групировките, разположени в стратегически зони.

Традиционно важно направление се явява усъвършенстването на идеологическата и морално-психологическата устойчивост на населението и най-напред на военнослужещите. Именно в тази насока, във въоръжените сили се създава система за военно-политическа работа.

Взаимодействие между Министерство на отбраната и военно-промишления комплекс

Важен елемент от развитието на военната наука се явява постигането на нови и по-ефективни способности за взаимодействие между военната стратегия и икономиката. В интерес на подготовката на икономиката за посрещане на отбранителните нужди, стратегията трябва да отговори на няколко въпроса. За каква възможна война и в каква насока да се подготви икономиката? Как да се обезпечи нейната устойчивост? Как целесъобразно да се разместят обекти от икономическо значение с цел тяхната по-ефективна защита?

Тезата на класика на отечествената стратегия комбриг Александър Свечин „Икономиката ще успее да подчини природата на войната“ е изказана още преди около 100 години и се превърна в обективна реалност. Искам да отбележа, че в настоящият момент се прави много в посока съвместна работа между Министерство на отбраната и военно-промишления комплекс. Преди всичко се гради ефективна система за взаимодействие.

Научно-изследователските организации, на база на военния опит от конфликтите, участват в проектирането на въоръжението и контролират всички етапи от разработката му. В този контекст, военната наука, на основа прогнозите за бъдещите конфликти, трябва да определя какви трябва да бъдат перспективните образци на военната техника. Същевременно, военните учени работят върху формулирането на методи за доказване ефективността на тези оръжия.

Сложността на съвременните военни технологии означава, че тяхното производство не би могло да се пренастрои бързо след началото на военните действия. Поради тази причина, то трябва да бъде в произведено в необходимите количества и да влезе на въоръжение още в мирно време. Ние трябва на всяка цена да обезпечим техническото, технологичното и организационното предимство пред всякакви възможни съперници.

Тази потребност трябва да залегне и като основно положение при поставяне на изисквания към военно-промишления комплекс при разработването на нови образци на въоръжението. Това ще позволи на предприятията да реализират дългосрочно планиране, а научните организации да получат ориентири за реализирането на фундаменталните и приложните изследвания във военната наука.

Главните задачи пред военната наука и пътя за тяхното решаване

За военната наука днес е най-важно да изпреварва времето по отношение на практическото, продължително и целенасочено изследване на същността на потенциалните конфликти, да разработи система от форми и методи за действие, едновременно военни и не-военни, както и да разработва и развива оръжейни системи и военно оборудване.

От изключителна важност е инкорпорирането на фундаменталните и практическите достижения във практиката на въоръжените сили.

Решаването на настоящата задача се пада най-вече на военно-научния комплекс на въоръжените сили. През последните години, военно-научния комплекс постигна редица успехи. Така, в рамките на научно-изследователските задачи, поставени от Генералният щаб, бе създадена система за военно планиране за средносрочен период (2021-2025г.). Тя се явява ключова при формулирането на Плана за отбрана на страната за съответния период.

Нашата военна наука винаги се е отличавала със способността на намира и разкрива проблемите на етапа на тяхната поява, както и способността за оперативната им разработка и откриване на пътища за тяхното разрешаване.

Забележка – текстът е предаден чрез директен превод, в неговата цялост, без добавка на коментари и бележки от страна на преводача. Всички пояснения и цитати са част от речта на самия ген. Герасимов.